

Ta lendab mesipuu poole...

Muusikaleht

Veebruar
1995
Nr. 2
Hind 4.95

EESTI JA VÄLISMAA muusikased

Oma teavet ja arvamusi jagavad (lk 2-5)

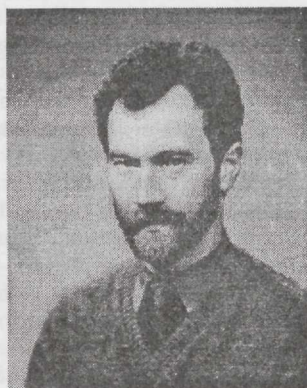
Marje Lohuaru,
EMA prorektor

Mati Palm,
ooperisolist

Marju Riisikamp,
äsja Itaalias õppinu

Raul Talmar,
kooridirigent

Veel numbris:

Eesti koolide
parimad
muusikaõpetajad.

Pärnu Ooperit sel
suvel ei tule.

Eesti muusika-
tudengile ESIKOHT
Inglismaal.

ESTER MÄGI lugu
oli parim.

Kuidas lavastada
LAULUPIDUSID?

PILLIMEISTRILE
ollakse võlgu.

Pianistideks
sünnitakse veebruari
lõpus —

TEKLA KOHA,
OLEV ROOTS,
TATJANA FILIPPOVA.
SCHUBERTI
noorus.

Eestis on klaver,
millel mängis LISZT.

"MEID TUNTAKSE MAAILMAS HÄBEMATULT HALVASTI"

V. a. hr. Mati Palm! Te olete palju reisinud. Kuidas maailmas teatakse Eestit ja Eesti muusikat?

Olen palju kohtunud inimestega, kes ei tea Eestist mitte midagi. Meenub episood Jerevani kesklinnas, kus olin 1964. aastal ansambli "Laine" solistina. Kui läksin baari mahla jooma ja ütlesin uudishimulikule naabrile, et olen Eestist, paluti mul Eesti raha näidata. Eesti oli sel ajal olnud teatavasti juba üle 20 aasta sama riigi koosseisus, mis Armeeniaga. Ei harjunud kunagi päriselt ära, kuigi pikapeale läks nahk paksemaks, laialt levinud ettekujutusega, et on üks Pribaltika pealinnaga Riia. On meid peetud ka sakslasteks, mõni nokastanud või agressiivsem inimene on sõimanud fašistideks. Olime riides ja käitusime teistmoodi kui teised: kui te pole sakslased, siis vähemalt räägite saksa keelt. Aastakümneid on tulnud tegelda tõestamisega, et sa pole sakslane ega venelane.

Seda viimast vist lääne pool?

Seda küll. Kuigi viimased aastad - laulev revolutsioon, Vilniuse sündmused — on Eestit ja üldse Baltimaid nii Idas kui Läänes tavainimestele rohkem teadvustanud, on muusikute osas Läänes ikka levinud arvamine, et meie ooperi Mekka ei ole esijoones Itaalia, vaid Moskva ja Peterburg. Ka need on suured muusikakeskused. Meil on nendega olnud head sidemed. Nende tähed Arhipova, Nesterenko jt. on meilgi laulnud. Kuid eesti ooperikool on ikka olnud rohkem itaalia muusikat endasse koguv. Juba 20.—30.-ndail aastail käisid eesti lauljad end täiendamas esijoones Itaalias ja Prantsusmaal. Selles osas erineb me ka praegugi soomlastest, kes on rohkem orienteerunud Saksa ooperile. Me pole Suurt Teatrit idealiseerinud, olime kammerlikumad ja käinud oma rada. "Boriss Godunovigi" lavastasime teises redaktsioonis. Kui Läänes rääkida, et olime toonud lavale selliseid vähetuntud oopereid, nagu Rossini "Türklane Itaalias", Britteni "Korstnapühkija", Verdi "Attila", Puccini "Triptihon", ütlevad nad, et see kõik on väga omapärane ja üllatav, aga peagi läheb jutt jälle vanasse rööpasse tagasi: "Kas te laulate vene keeles?", "Kas te olete saanud vene kooli?" jne. Meid tahetakse kangesti suruda vene mütsi alla. Alles hiljuti on Muusikaakadeemia saanud Läänest kirju, kus aadress lõpeb sõnadega "SNG".

Eesti oma muusikast ei teata peaaegu mitte midagi.

Nii on see vist kaugemal — Argentiinas näiteks?

Mitte ainult. Olen mõned korrad töötanud Poolas. Sama lugu. Seal

ollakse orienteeritud Läänele. Idast — aga ka kogu Baltikumi loetakse Ida hulka — ei teata peaaegu midagi, naabermaast Leedust ainult No-reikat. Küsivad, kas Eestis on ooper olemas.

Pärti, Järvit ikka teatakse?

Pärti tuntakse rohkem. Aga tavaliselt on muusikud üllatunud, kui neile ütlen, et ta on rahvuselt eestlane. Järvit tunnevad põhiliselt vaid dirigendid. Lääne plaadipoodides võib leida esijoones tema lindistusi Glazunovi, Rimski-Korsakovi, Stravinski loomingust — paistab, et teda peetakse esijoones vene muusika asjatundjaks. Vähem on näha Sibeliuse või Tubina loomingu lindistusi.

Võib-olla on kõik muu ära ostetud?

Võimalik, aga üldiselt valmistatakse Läänes minevast kaubast kohe uus tiraaž. Möödunud aasta lõpul käisin Toronto suurimas plaadipoes. Järvi oli seal olemas, kuid pilgupüüdjaks oli Hvorostovski hiigelsuur portree.

Poolas rääkisin meie laulukuulsustest — Ots, Kuusk, Voites. Keegi ei tundnud neid nimesid. Paar kolleegi teadsid Hendrik Krummi.

Sama lugu on Saksamaal, Itaalias. Ma pole kohanud ühtki itaallast, kes teaks, et Eestis on täiesti arvestatav Estonia Teater. Meid tuntakse häbematult vähe.

Milles asi?

Meil on olnud edukad külalis-esinemised Pariisis, Stockholmis, Moskvast, Helsingis, Kopenhagenis. Aga ooperimaailma üle otsustatakse suurte ooperiajakirjade järgi — "Opera News", "Opernwelt", "Opera National". Meie gastrollide kohta võivad olla kuitahes head arvustused võõrustajamaa lehtedes, aga kui see nende ajakirjade veergudel ei kajastu, ei teata meist näiteks Itaalias midagi — Eesti lihtsalt ei eksisteeri tõsiselt arvestatava ooperimaana.

Kui kuskil pärast etendust räägidki meie ooperist, muusikast, siis imestatakse. Üle ei või ka pakkuda, siis peetakse kiidukukeks ja muututakse veel skeptilisemaks.

Ega Soome ja Skandinaaviagagi lugu palju parem ole. Ka nemad on ooperimaailmas ääremaa. Suurtes ooperiajakirjades märgitakse ära — ja tavaliselt lühidalt — vaid Rootsi Kuninglik Ooper, Helsingi Rahvusoper ja Savonlinna Ooperifestival.

Samal ajal on ajakirjade väljaandjamaade — Saksamaa, Inglismaa või Prantsusmaa — üsna algajadki lauljad rahvusvahelistes ooperiring-

kondades küllaltki tuntud. Olen istunud laulžüriides, tean paljusid noori.

"Opernwelt" valgustab põhjalikult umbes 70 Saksamaa ooperiteatri tegevust. Need pole halvad teatrid. Kui endal pole häält, on raha. Palju töötab nüüd neis suhteliselt väikestes teatrites häid lauljaid SRÜ maadest, Skandinaaviast, Soomest, ka ameeriklasi. Viimasel ajal on Saksamaale ja ka mujale Lääne-Euroopasse tulnud palju muusikuid Lõuna-Koreast. Itaalias on moes jaapanlased.

Kas midagi pole neis ooperiajakirjades Eestist kirjutatud?

Ma ei tea täpselt. Võib-olla mõni nupukene on olnud. Ent see ei tee ilma. Aga kui "Opernwelti" esikaanel on Peterburi Maria Teatri peadirigendi Gergijevi värvifoto ja sees pikk intervjuu temalt tema tegemistest nii kodu- kui välismaal, siis teda ooperirahvas ei unusta ära. Kui ka meie peadirigent oleks olnud mõne suure ooperiajakirja esikaanel, oleks Estonia teater ooperimaailmas teada-tuntud. Kahjuks pole seda juhtunud.

Nagu meie Välisministeeriumi propaganda jääb Vene võimsa propaganda varju, nii jääb Eesti muusikamaailma ka praegu Venemaa varju. Mitte ainult, et vene muusikud on praegu Läänemaad üle ujutanud, ka Moskva Suur ja Peterburi Maria Teater on ooperimaailmas endiselt kõrgelt koteeritud. Lääne impressariid võtavad neist ka kolmanda järgu artiste, sest teatri nimi on garantii. Plaadipoodideski on palju vene heliloojate ja interpretide lindistusi, tehtud küll Läänes, küll Venemaal. Suurmood on praegu "Padaemanda" uue lavastuse lindistus.

Suured ooperiajakirjad valgustavad ka väga põhjalikult kallite, esimese järgu staaride tegevust. Meile nad ju jõudnud pole ega ole meil rahagi nende väljamaksmiseks. Ega Soomes või Skandinaaviaski selles osas lugu palju parem ole. Oslos on käinud esinemas mõned staarid, näiteks Jose Carreros. Seda loetakse nii suureks auks, et garderoobi uksele on tema nimi jäädvustatud kuldtähtedega.

Kas Te ise pole püüdnud midagi teha Eesti viimiseks suurte ooperiajakirjade veergudele?

Mul pole neid võimalusi olnud ega ole ma ka neid ise otsinud. See on kultuurijuhtide töömaa. Aga olukord on selline: kui palju me endast ka ise ei arva, ei teata meist väljas kuigi palju.

Kas see iseendast arvamine on õigustatud? Milline Teile endale väljast vaadates tundub Eesti muusikaelu?

Mõned meie tippkollektiivid, näiteks Kaljuste kammerkoor, on kanda kinnitanud rahvusvahelisel areenil. Kindlasti oleksime tugevamad, kui meie

viimastel aastatel poleks kaotanud nii palju välismaale, eriti Soome läinud muusikuid. Ja ka praktiliselt oma tippdirigente. Kui nad rohkem oleksid pühendanud tähelepanu tööle oma orkestriga, nagu seda teevad näiteks Leedu dirigendid, oleksid meie praegused saavutused suuremad.

Agas kõigele sellele vaatamata arvan ma, et meie keskmine muusikakultuuri tase kannatab välja rahvusvahelise võrdluse. Meil on, mida välismaale müüa, ma mõtlen Läänes, vast mitte küll esimestes saalides. Seehulgas Estonia Teater, kui ta leiaks vastava repertuaari, mida ta on võimeline kandma.

Milles on siis põhiline takistus? Repertuaaris, rahas?

Ei, ei. Meie ärvaim on vilets. Me ei oska end reklaamida, esitada. Kaljuste kammerkoor, "Hortus Musicus" juba suudavad end vakantseliste kollektiividena müüa. Nad on end välismaale "sisse söönud". Muidugi on nende eelis ka see, et nad on väikese-arvulised, seega on finantsprobleemid kergemini lahendatavad. Aga RAM, Estonia Teater, ka ERSO jt. Me nagu ootaksime, et midagi meile suhu antakse.

Meil ei käi kuulsad määndžerid, impressariid. On kuulus impressario van der Raab. Oleks vaja ta üles otsida, siis kutsuda, ennast talle demonstree-rida. See võiks maksta minna umbes 1000 dollarit. Selliseid mehi on teisigi. Ma pole kuulnud, et Lääne impressariid oleksid meil käinud meie muusikakollektiive kuulamas.

Ka reklaam on meil viletsavõitu, põhjamaiselt tagasihoidlik, vast ainult põhjamaade jaoks sobiv. Ma vaatan poolakaid. Nende reklaam on läinud erksaks, klantspiltidega, mõnevõrra ülespuhutud kiiduga. Tuleb arvestada iga rahva eripära. Venemaa poole peaks reklaam olema vahavam, Itaalia, Prantsusmaa poole loovam. Nad ei kannata kuivust, on erksa vaimuga inimesed.

Nii et näiteks Itaaliasse ja Soome peaks reklaam, selle tekst olema erinev?

Loomulikult.

Agas Te ise ennist ütlesite, et enesekiitusega ei tohi üle pakkuda.

Muidugi on teatud piir.

Ja me jääme sellest piirist allapoole?

Jah, me jääme allapoole.

Pealegi on meil head eeldused sellepolest, et kõik inimesed, kes siin on käinud, nii palju kui mina tean, räägivad, et nad on üllatunud asjatundlikust publikust, kultuursest vastuvõtust, organiseeritusest, ka meie tasemest, ütlevad, et tahavad siia tagasi tulla. Agas neid on siiski nii vähe, et nad

ei mõjuta oluliselt Lääne standard-arusamisi meist.

Milline on Eesti tase võrreldes lõunapoolsete naabritega—Leeduga, Lätiaga?

Igal juhul mitte allapoole neid. Agas nende suured kollektiivid esinevad palju rohkem välismaal — Leedu ooperiteater, Läti rahvusorkester, rahvuskoor.

On neid Lääne impressariid üle vaatamas käinud?

Ma ei tea, agas nad on igal juhul olnud aktiivsemad.

Peale selle veel üks meie negatiivne moment. Meie, Eesti Vabariigi päevarahad on tobedalt kõrged. Lõunanaabrid sõidavad 20-dollariste päevarahadega. Meil agas tahetakse saada poole võrra rohkem, orienteerutakse Soomele. Leitakse, et alla ametliku päevaraha — 500 krooni — ei sobi seda rasket ja väsitavat tööd ette võtta.

Kes peaksid hakkama neid küsimusi lahendama, reklaamiga tegelema?

Eks ikka esijoones vastavad organisatsioonid — Eesti Kontsert, Estonia Teater, Kultuuri- ja Haridusministeerium.

Kuidas on lugu välismaal? Eesti Muusika Nõukogu andis välja ajakirja või bülletääni "Music in Estonia", saatis selle mitmele poole laiali. Ülemaailmselt Muusika Nõukogust tuli kiri, et see on teistelegi eeskujuks. Samal ajal on meie toimetusel negatiivseid kogemusi. Laskime ka 1993. a. välja ingliskeelse selle aasta muusikaelu tutvustava poolvärvilise brošüüri. Püüdsime seda müüa näiteks Viljandi vanamuusikafestivali välismaiste osavõtjate hulgas üsna sümboolse hinnaga. Mõni üksik eksemplar osteti ära.

Inimesed on huvitatud konkreetsest ettevõtmisest, milles nad osalevad. Kogu Eesti muusikaelu neid ei köida. Vaevalt Soomes Kuhmos kõrgetasemelisel kammermuusikafestivalil osalejad tunnevad huvi kogu Soome muusika vastu.

Meie välismaal olles huvitume laialt küsimuste ringist, ajame tasuta ja odavaid brošüüre taga.

Väike tunneb ikka suure vastu huvi, suur väikese vastu mitte eriti. See on nii koolis ja igal pool. See on paratamatus.

Agas kuidas muusika lõigus huvi äratada?

Ega suurtes riikides selliseid kogu riigi muusikaelu tutvustavaid väljaandeid tavaliselt ole. On mitmed spetsiifilisemad väljaanded. Iga võimas muusikaorganisatsioon reklaamib ennast ise. "La Scala" prospektides ei tutvustata Rooma või Veneetsia ooperiteatreid. Ka Kultuuriministeerium pole seal koordineerija ega

organiseerija. Meil on olukord teine. Meie noores ja nääpsukeses riigis, keda maailmas peaaegu ei tunta, peaks Kultuuriministeerium seda siiski olema. Agas mulle tundub, et seal ei olda probleemistikuga päriselt kursis, vähemalt ooperi osas.

Ega Teiegi nähtavasti kõiki aspekte tea. Võib-olla sissejuhatuses kutsuda ühisele nõupidamisele need, keda küsimus puudutab ja kellel on selles osas eelteadmisi.

Poleks paha mõte.

Vaatame asja lõpuks kitsamalt — Estonia Teatri ja ooperi aspektist. Võib-olla püüda luua suurte ooperiajakirjade ääremaadele või neist hoopis välja jäävate riikide ühine ooperiajakiri?

On vist raskelt teostatav. Iga Skandinaaviamaagi elab omaette muusikaelu, ühist keskust neil minu teada pole. Nii on ka Baltikumis. Kui palju me üksteisest teame? Poola erihoiakust ma juba rääkisin.

Tähtsad on isiklikud kontaktid. Kui "Estonia" eesotsas oli Eri Klas, käisime tänu tema kontaktidele ja organiseerimisvõimele üsna palju esinemas välismaal, esijoones Skandinaavias. Muidugi olid ka finantsilised võimalused siis hoopis lähedamad. Ühel kontserdil Oslos esines väga hästi Vello Jürna. Temale pöörati tähelepanu. Ja nüüd esineb ta mitmetes Skandinaavia ooperiteatrites, kaotamata samal ajal sideid Estonia Teatriga.

Välismaale võetakse ikka neid, keda konkreetset teatakse. See käib ka Soome kohta. Soomlastest pääsevad põhiliselt välja need, kellel on juba enne otsekontaktid määndžeridega, impressariotega. Mõni üksik iseenese pakkuja lööb küll ka läbi.

Praegune "Estonia"? Kutsuda kohale van der Raab?

Kas just tema. Agas kui Moldova ja Leedu ooperiteatrid on käinud "Don Carlosega" Prantsusmaal, Saksamaal, Itaalias, Hollandis ringreisil, siis meie "Don Carlo" parim koosseis ei ole neist küll vokaalselt nõrgem, see võiks olla Läänes huviobjekt. Arvan, et Itaalia impressario Frontaliniga, ka Gerharziga Hamburist võiks saavutada kokkuleppe, kui me end talle välja pakuksime. Teine küsimus on nii massiivse lavastuse transportimine. Kas see end ära tasub? Agas meil on ju ka kammerlikumaid lavastusi.

Ei piisa sellest, kui ise arvame, et oleme tublid ja töökad. Seda tuleb ka maailmale tõestada. Nii sõnade kui tegudega. Kõigeaga.

Küsitaja oli

HERBERT VAINU

INTEGREERUME EUROOPA MUUSIKAKÕRGHARIDUSSE

Eesti Muusikaakadeemia (varem Tallinna Konservatoorium) on alati oma naabritega suhelnud. Suhted Idaga, eelkõige Moskva ja Leningradi Konservatooriumiga, toimusid ja olid professionaalselt tasakaalustatud. Läänes toimusid eelkõige õppejõudude ja üliõpilaste arvukad individuaalkontaktid, mis sageli olid juhuslikud ega olnud alati võrdväärseid. Majanduslikel põhjustel ei olnud Tallinna Konservatooriumi ja Lääne muusikakõrgkoolide vaheliste suhete väljaarendamine võimalik. Võrreldes mitmete teiste Eesti kõrgkoolidega on EMA stardipositsioon sel alal mõnevõrra kehvem.

Tegelikult ei ole muusika õpetamisel mõtet terminitel Ida ja Lääs. Muusikal ei ole keelebarjääri. Muusika õpetamisel kuulub välissuhtlus kogu maailmas orgaaniliselt õppeprotsessi. On raske, kui mitte võimatu kujuneda konkurentsivõimeliseks muusikuks, omamata laiemat silmaringi, piirdudes kitsalt rahvuslike saavutustega.

Viimase poolteise aasta jooksul on EMA orienteerunud koostööle suurte rahvusvaheliste organisatsioonide, pikaajaliste koostöölepingute raames teiste muusikakõrgkoolide ja üksikute huvitavate ühisprojektide realiseerimise kaudu.

Tänaseks on EMA kahe rahvusvahelise organisatsiooni — *Association Européenne des Conservatoires ja European League of the Institutes of Arts (ELIA)* — liige. Esimene neist on muusikakõrgkooli ühendav akadeemiline organisatsioon oma väljakujunenud struktuuri ja tegevussuundadega. ELIA on 1990. a. asutatud, Euroopa Liiduga tihedas koostöös tegutsev noori muusikuid, kunstnikke ja näitlejaid ühendav liiga. Need organisatsioonid on alustanud ka omavaheliste koostöövõimaluste otsimist.

EMA osalemisega nimetatud organisatsioonides on tekkinud võimalused nii Euroopa muusikakõrgkoolide kohta informatsiooni kui ka rahaliste vahendite saamiseks. Näiteks võib tuua TEMPUS-e finantseeritavat kõrgkoolide abiprogrammi, millesse EMA-l on olnud võimalus lülituda.

TEMPUS on 1990. a. asutatud Euroopa Liidu PHARE abiprogrammi raames toimiv Ida-Euroopa kõrgkoolide uuendusprogramm, mis realiseerub ühisprojektide ja individuaalstipendiumite kaudu. Ühisprojektide eeltingimusena peavad selles osalema vähemalt kaks kõrgkooli Euroopa Liidu poolt ja vähemalt üks Ida-Euroopast. Muusikaakadeemia partnerite ühisprojektis "Nüüdisaegse muusika õppeaine ja õpetamise meetodika väljaarendamine Eesti Muusikaakadeemia baasil" on Lyoni Konservatoorium ja Kölni Muusikakõrgkool. Sellise projekti vastuvõtmist tuleb lugeda heaks saavutuseks - praegusel andmetel on mõnesaja realiseerimisel oleva projekti hulgas vaid kolm muusikaga seotut. Projekt mõjutab EMA õppeprotsessi komplekselt - elektroonilise muusika stuudio sisseseade, helikabineti uuendamise, raamatukogu täiendamine prantsuse muusika partituuridega, üliõpilaste ja õppejõudude vahetus. Projekt kestab 3 aastat.

TEMPUS-e individuaalstipendiumitega (pikkus 2 nädalat - 2 kuud) on käinud Euroopa Liidu maade kõrgkoolides ennast täiendamas H. Mätlik (Madrid), E. Kangron (London), H. Kapten (Hamburg), M. Lohuaru (Berliin), L. Sumera (Karlsruhe), A. Pung (London), K. Pappel (Turnau). Stipendiume on ootamas veel kolm õppejõudu (M. Vaitmaa, P. Paemurru, J. Peäske).

EMA-l on olemas hästi toimiv koostööleping Helsingi Sibeliuse Akadeemiaga. Ettevalmistamisel on koostööleping Karlsruhe Muusikakõrgkooliga. Mõlema lepingupartneriga on koostöö kestnud juba pikka aega. Vormistatud leping on vaid selle kinnitamiseks ja finantseerimisallikate otsimiseks. Sibeliuse Akadeemia ja EMA lepingut toetab rahaliselt Soome Instituut. Suur abi on olnud Rahvuskultuurifondi ja DAAD'i (*Deutsche Akademische Austauschdienst*) stipendiumitest.

Peale pikaajaliste projektide on ka üksikuid kordaläinud üritusi. Möödunud aastal õnnestus hästi koostööprojekt Graz'i Muusikakõrgkooliga "20. sajandi muusika". Pikaajalise ettevalmistusaja tulemusena toimus 5 kontsertetendust (3 Austrias ja 2 Eestis). Austria ja eesti üliõpilaste ühistööna kanti ette M. Vihmandi "Valguse sünnipäev" ja J. Birtwistle'i kammerooper "Down by the Greenwood Side". Ettevalmistus toimus Austria õppejõudude juhendamisel. 7 EMA üliõpilast viibisid Graz'is 3 nädalat.

Traditsiooniline igakevadine üliõpilaste kammermuusika-festival on muutunud rahvusvaheliseks. Endise Balti riikide muusikakõrgkoolide vahelise festivaliga on kindlalt liitunud Sibeliuse Akadeemia ja Berliini Kunstide Kõrgkool. 1993. a. toimus festival Helsingis, 1994. a. Tallinnas, 1995. a. toimub festival Berliinis, 1996. a. Riia festivalile on osalemissoove tulnud ka teistelt kõrgkoolidelt.

Iga-aastane üritus "Trompetipäevad" on rahvusvahelise osalusega. Elujõulised on kateedrite kontaktid - külalisõppejõudude meistriklässid, loengud jne. Eksamikomisjonide esimehed on sageli kutsutud mujalt. Jääb üle vaid soovida, et meistriklässid oleksid kahesuunalised.

Ei ole võimalik ja vajalik mainida kõike, mis on toimunud.

On loomulik, et Lääne kõrgkoolide külgetõmme on praegu tugevam ja idasuhted on jäänud tagaplaanile. Samas tunnevad ka meist idapool asuvad kõrgkoolid huvi Lääne vastu. Mitmeid suurepäraseid spetsialiste endise NSVL-i muusikametropolidest võib kohata nüüd Läänes. Arvatavasti tuleb muusikutelegi see aeg, kui ilmakaar on jäänud vaid geograafiliseks mõisteks. Tõestuseks sobivad ehk meil praegu õppivad Soome, Armeenia ja Mari Eli Vabariigi tudengid.

Välissuhtluse üks olulisem löik - üliõpilaste vahetus - on väga kulukas. Muusika õpetamisel ei ole võimalik saavutada kiiret edu. Selleks et saada arvestatavat tulemust, peab võrsil õppima või töötama vähemalt aasta.

Lahendus saab olla vaid juba alustatud suunas - Euroopa muusikakõrgharidusesse integreerumises.

MARJE LOHUARU,
EMA prorektor

ITAALIAS ON MÕNIGI ASI TEISTMOODI KUI MEIL

Minu Itaalias viibimise periood alates 1993. a. novembrist kuni 1994. a. augustini möödus algusest lõpuni õppimise tähe all. Ometi jõudsin märgata oma reisiridel Tirooli Alpidest lõunapoole, kuivõrd erinevad on selles riigis elavad rahvad, erinevad nii temperamendilt kui huvialadelt. Minu liikumisruumiks jäi Itaalia põhjapoolne osa, kuid sealgi olid kontrastid kolossaalsed.

Ülimalt huumorimeelne ja sõbralik

Lõuna-Tirooli rahvas (Austria piiri ääres) austab traditsioone ja eelkõige oma üliilusat rahvamuusikat, mis eestlase kõrvadele on ehk pisut magusavõitu. Erilise au sees on puhkpillid ja muidugi külakapell, mis igas pisimaski mägikülas olemas ja tehniliselt vägagi kõrgetasemeline. Tunnistan, et igal sammul üllatusin üha uuesti, kui haritud seal on iga meie mõistes "taidleja" Ilmselt on põhjuseks nii selle looduslähedase rahva loomupärane musikaalsus kui ka ääretult hästi korraldatud muusikalise hariduse süsteem. Rahvamuusika

populaarsus on siin kujundanud ka vastava kontserdipubliku, kes ei jäta vahele ühtegi külakapelli- või koorikontserti, kuid on üsna leige teistsuguse muusika suhtes. Näiteks ühte head džässitriot koosseisuga klaver, kitarr ja löökriistad oli kuulamas vaid kümme inimest, niisamuti ka kuulsa Vicenza "Commedia dell'Arte" teatri suurepärase etendust. Tiroollaste emakeelel ei ole itaalia keelega mitte midagi ühist, kuigi riigikeelt muidugi valdavad kõik. Mõningane huvi vana-muusika vastu seal küll on, kuid ikka ja jälle meenutasin ja imetlesin mõttes

KAHEL POOL SOOME LAHTE

Kui ühel päeval helistati "Muusikalehe" toimetusest ja küsiti, kas ma võiksin midagi kirjutada sellest, mida on andnud mulle loominguliselt töö kahel pool Soome lahte, vastasin, et kõigepealt võimaluse perekonda toita. Eks seegi ole loomingulise töö juures oluline.

Muidugi on olnud ka muud kasu. Kõigepealt ehk ühe uue kultuuripildi tundmaõppimine, arusaamine sellest, et kahe hõimurahva kultuurid ja arusaamised elust ja muusikast võivad olla üsna erinevad. Olen hakanud mõistma soome jonnit ja eesti jonnit vahet — võrdleksin soome jonnit kaljumürakaga, eesti jonnit pajuvitsaga, mis küll paindub, aga ei murdu. Olen hakanud ka hindama teatud aegluse ja pikaldasema tööprotsessi häid külgi — see on Soomes. Ning kiirema reaktsiooni ja uue idee julgema vastuvõtmise eeliseid — see on Eestis.

KYL — Kaubanduskõrgkooli meeskoor, kellega ma Helsingis töötan, on üks koore, kes püüab oma repertuaaris tasakaalus pidada uumat muusikat ja rahvusromantilisi koorilaule. Ütlen, et **nimelt koor** püüab seda teha, kuna koostöö koori muusikatoimkonnaga on üks asju, mida ma siin Eestis ei tunne. See tähendab, et minu poolt väljapakutud repertuaari suunad arutatakse selles toimkonnas läbi ja kui nendega nõustatakse, siis tehakse ka omalt poolt tööd (otsitakse uusi noote, lauljad pakuvad omi ideid ja teeneid kavas), et neid suundi koos ellu viia. Proovis tekib kena ühe asja ajamise tunne (mitte küll alati).

Teine asi on muidugi informatsioon. Sibeliuse Akadeemia noodikogu, aga eriti fonoteek ja videote kogu on asjad, mille väärtust ei saa alahinnata. Püüan igal esmaspäeval veeta mõne tunni seal, et tutvuda lindistustega, mida meil siin pole võimalik leida. Loodan, et olen saanud ka mõnele kolleegile kasulik olla, tuues Soomest kaasa noote ja lindistusi.

Samuti on olnud Helsingis üht-teist õppida isetegevuskollektiivi

majandamisest. Kõigepealt üliõpilaskond (*ylioppilaskunta*), mis seisab ülikoolist eraldi ja toimib efektiivse raha teenijana (tegijana) küll kinnisvaratehingute, küll restoranipidamise ja aktsiate paigutamise kaudu. Saadud tulust saavad üliõpilaskollektiivid päris korraliku osa. Siis veel ka koori oskus endale eesmärgi seada ja neid saavutada. Näiteks koori kevadise Ameerika-reisi sooritamiseks anti välja Jõulu-CD, mille müügist on juba pool sõiduks vajaminevast rahast olemas.

Repertuaari küljest on huvitav, et eesti koorimuusika on Soomes palju enam hinnatud kui põhjanaabrite oma meil. Kui KYL meeskoori repertuaaris läheb päris hästi Pärt, Tormis, Tubin, Sisask, Alo Ritsing, s.t. nii eesti vanema kui uema põlvkonna heliloojad, siis eesti kooride kavas kohtab väga harva T. Kuula, L. Madetoja, S. Palmgreni, aga ka J. Reckbergeri, K.-E. Gustafssoni või J. Bergmanni muusikat. Kindlasti on siin üks põhjusi selles, et Eestis ei tööta minu teada pidevalt ühtegi soome koorijuhti ega muusikaõpetajat, kes soome muusikat siin tutvustaksid. Selge see, et põhjused on ka majanduslikku laadi.

Segakoor "Noorus" on materjaliilt parem, lauludki saavad rutemini selgeks ning nende raskuste saab olla kõrgem kui KYL-kooril. Samal ajal aga kulub palju energiat kirjade ja taotluste kirjutamisele ja asjaajamisele, millega koorijuht võib-olla ei peaks tegelema. Meil on näiteks kevadeks kutse Iirimaaale Gork'i rahvusvahelisele koorikonkursile. Ja tundub, et rohkem valu ja vaeva näen küll sellega, et leida neid toetajaid, kes meil võimaldaksid sinna sõita, kui kohustusliku repertuaari äraõppimiseks.

Praegune aeg ei tundu siin Eestimaal just kõige parem olevat koorimuusika viljelemiseks, kuid nutmiseks pole ka põhjust, sest seni, kuni tuleb koori noori toredaid inimesi, kellele kooslaulmine valmistab rõõmu, on huvitav tööd teha ja edasi võidelda ilusa muusika nimel.

RAUL TALMAR

eesti vanamuusikahuvilisi, keda on tõepoolest arvukalt.

Puhastverd itaallased on aga kõige tänuväärsem publik, keda eales olen kohanud. Ilmselt selle rahva avatus ja heas mõttes lapsemeelsus on need kvaliteedid, mis ehk avaldasid kõige rohkem mõju. Oli üksainus harjumatu moment — nimelt algasid tavaliselt kontserdid alles kell 21.00 või koguni veelgi hiljem. Polegi nii lihtne ennast sellisel põhjamaalase jaoks nii harjumatul kellaajal pingutada, pean siinkohal silmas esinemist. Olgu eelöeldu sõbralik hoiatus neile, kes planeerivad Itaaliasse kontsertreise. Eriti targalt peaks oma jõuvarusid hoidma suvel — teadagi kuumuse tõttu.

Huvitav, et maal, mis kuulus maffia poolest, ei tule keegi selle peale, et oma julgeoleku eest muretseda. Rahvas on õhtuti üsna aktiivselt liikvel, vaatamata sellele et seal kandis läheb tunduvalt varem pimedaks kui näiteks Tallinnas, kus ärahirnutatud eesti inimene pärast kella 18.00 enam kodunt välja ei kipu.

Klavikordi-, klavessiini- ja orelialase konsultatsiooni eest olen ääretult tänulik oma õppejõule Christopher Stemberidge'ile, kelle erudeeritus on lihtsalt kolossaalne. Sain ettekujutuse, millise aukartuse ja põhjalikkusega peaks lähenema nooditekstile, sest on ju see läbinud mitmeid etappe erinevates väljaannetes ning paraku meieni jõudnud moonutatud kujul. Sageli oli tegu kirjutamata seadustega, mida notatsioon ei märgitud, kuid see oli

kõigile hästi teada. Kogu selles süsteemis orienteerumiseks peab hästi tundma kontrapunkti, stiililisi väljendusvahendeid ja ka vokaalmuusikat, mis on eriti itaalia XVI—XVII sajandi loomingus oluline. Viimasesse süvenemiseks on aga loomulikult vajalik keeleoskus ja ettekujutus ajastu juhtivate poeetide töödest. Valdakond on ääretult lai ja samavõrd huvipakkuv.

Brescia on kuulsal orelimeistri suguvõsa Antegnati'de linn. Siinsed orelid on pärit XVI sajandist, kusjuures kõik nad on suurepäraselt mängukorras. Mahedad registrid, mis sealsetele mestripillidele omased, kõlavad kirikuruumi akustikas uskumatult selgelt ja laulvalt. Orelid on keskoonhäälestuses, kusjuures mõnedel on dis ja es ning gis ja as eraldi klahvil (klahvid on poolitatud). Tänu sellele kõlavad harmooniad siin väga nauditavalt, otsekui "automaatselt". Usun, et heade pillide mõju mängijale on alati imeliselt jõuline — seal on elavaks ja lausa iseenesestmõistetavaks see, mida vaevaga raamatutarkuse abil on mõista püütud.

Möödunudsuvine reis Toskaanasse pani minu õppeaastale viimase "punkti". Linnad Firenze, Arezzo ja Siena andsid oma kordumatu kunsti ja arhitektuurielamusega suurepärase impulsi, mis loodetavasti on ka kaugeleulatava mõjuga.

MARJU RIISIKAMP

NII OLI SEE SIIS

1924. aasta augustikuu "Muusikaleht" avaldas Aino Tamme tõlke retsensioonist Itaalia muusika-alases ajakirjas "Rivista musicale italiana" tema poolt koostatud eesti rahvalaulude kogumikule. See ilmus Stockholmis Söderlundi kirjastuse ja Tallinna Pihlaka kirjastuse ühisväljaandena saksa- ja rootsikeelsena (Estnische Volkslieder — Estniska folkssonger) ning sisaldas 30 eesti rahvalaulu töötlust J. Aavikult, H. Ellerilt, K. A. Hermannilt, M. Hermannilt (Härma), A. Kapilt, A. Lätelt, A. Saarelt, R. Tobiaselt, K. Törnult ja teistelt eesti heliloojatelt, oli ettekandmiseks mõeldud solistile klaveri saatel.

Retsensent märgib, et A. Tammel pidi olema palju "energiat, julgust ja isamaalust" kaastööliste leidmisel, sest "igaüks teab, kui raske on ülesanne tõlkida viisile luuletust, mis truu oleks algussonadele ja ühtlasi lauluviisi rõhkudele". Itaallane leiab, et kogumik on huvipakkuv nii kontserdisaalis esinevatele solistidele kui folkloristidele. Selle kahes võorkeeles väljaantud kogumiku eriline otstarve on tema sõnutsi muusikalisele maailmale "ühe muusika-floora (õilmete-kogu) olemasolu tutvustamine väljaspool seda piiri, kus teda nähti sündima ja saama... See kogumik on tunnistuseks, et Eesti rahval on olemas rahvamuusikas rikkalik muusikavara ja muusikaline ilu, mis ühegi teise rahva omast taha ei jää."

T. LUUNJA

REGIONALIA

JAANUAR

Pärast jõulukontserte puhati, alustati uute kavade õppimist. Muusikaüritusi oli vähe.

Hiiuimaalt

* Ägenesid vaidlused Kärkla muusikakooli erakooliks muutmise üle.

Jõgevamaalt

* 2. jaanuaril sai 75-aastaseks mitmete laulukonkursside laureaat **Meinhart Alla Läänemaalt**

* Minister P. Olesk kommenteeris oma ringsõidu tulemusi: "Olukord on erinev. Noarootsi kool tahab endale teist klaverit, Palivere internaatkoolis on probleeme, kuidas laste kõhud täis saada."

* 29. jaanuaril esines Haapsalu Toomkirikus Tallinna Muusikakeskkooli sümfooniaorkester. Mängiti Schuberti 4. sümfooniat, Brycki, Griegi teoseid.

Narvast

* Narva folklooriansambel "Supr-jadnik" osales ainsa välismaise kollektiivina Tsarskoje Seloos korraldatud ülevenemaalisel väikelinnade folkloorifestivalil ja tõi seal ära ühe kolmest esikohast. Esineti valitud publikule ka Peterburi Jussupovi lossis.

* 19. jaanuaril mängis Narva kindluses kvartet "Sankt Peterburg Camerata", esitades Mozarti, Brahmsi ja Schumanni loomingut.

Põlvamaalt

* Põlvamaa Kultuurifondi aasta-preemia anti "Mesimummi" muusikakavatajale **Ülle Põdekratsile** folkloorialase töö eest.

* 10. jaanuaril suri kauaaegne puhkpillimees **Alfred Rinne** (sünd. 28. XII 1908), kes viimati aastail 1980—90 juhtis Peri külakapelli, mis käis mitmel pool esinemas.

Pärnumaalt

* 15. jaanuaril laulis RAM Pärnus Tormise laule.

* 21. jaanuaril mängis Pärnu Linnaorkester Loit Lepalaane juhtimisel W. A. Mozarti "Figaro pulma" avamängu (Pärnu Ooperi ajal dirigeeris sama teost sama orkestri esituses R. Gupta) ja Fr. Schuberti Viendat sümfooniat F-duur. Malle Raid esitas "Figaro pulmast" nii Krahvinna kui Cherubino aariaid.

* 29. jaanuaril tähistati C. R. Jakobsoni Talumuuseumis Kurgial helilooja Aleksander Thomsoni 150. sünniaastapäeva. Selle raames esitas ansambel "Linnutaja" Helgi Sildveri juhtimisel 6 tema laulu: "Laula, laula, suukene", "Kannel", "Oh mu ilus isamaja" jt.

Raplamaalt

* Rapla segakoor "Cantus" on kutsutud koos maakonna juhtidega 20. augustil Saksamaal Landaus korraldatavale laulupeole. Selle puhastulu läheb Rapla Haigla toetamiseks.

* 21. jaanuaril oli Kaius selle hooaja 4. salongiõhtu, esinejateks Reet ja Ivo Linna.

* 25. jaanuaril oli Nõmme kõrtsis koolifolk "95. Juhtis Peeter Tooma. Üleriigilisele koolifolgile pääsesid Rapla, Valtu ja Kaiu kollektiivid.

Saaremaalt

* 14. jaanuaril korraldas kuressaarlaste romantilise muusika õhtu O. Wilde'i Ühingu trio — M. Voites, T. Kuter, Th. Raide. Sama kava kärklalastele nädal hiljem jäi aga ära, kuna halbade ilmastikutingimuste tõttu ei viinud praam neid Hiiuimaale. Erilisi finantsprobleeme ei tekkinud, tagasi tuli

maksta vaid kahe eelmüügil ostetud pileti eest.

* 15. jaanuaril korraldas naislauluselts "Piret" Kuressaare kultuurikeskuses kontserdi.

* 19. jaanuaril kohtusid kuressaarlased Saaremaalt pärit endise ansambli "Laine" laulja Marta Ojaga.

* Muusikakooli õppejõud **Matis Männi** tegi ettepaneku moodustada mõnede suuremate mandriinnade eeskujul poolelukultseline (kutselisi ei jätku) **Kuressaare Linnaorkester**, mis oleks 10 kuud linna palgal.

Tartumaa

* Eesti Kontserdi Tallinnas korraldatud kontsertidesi dubleeriti Tartu Ülikooli aulas 4. I. P. Gulda ja 21. I. L. Väinmaa oma.

* 27. jaanuaril oli koos "Gaudemuse" peokomisjon. Kinnitati peokava. Vaadati läbi finantskalkulatsioonid. Arvatud maksumusest — 1,7 miljonit krooni — on Riigikogu eraldanud 0,7 miljonit krooni. Nenditi, et peasponsor puudub. Suur osa puudevast summast loodetakse katta pileti te määrgist.

* 28.—29. jaanuaril peeti Tartus August Metsa mälestuspäevi, mis kujunesid Võrus alanud puhkpilli-koolitusprogrammi jätkuks (vt. "ML" nr. 1, lk. 12). Kontserdi andsid Tallinna Brass ja Elleri-kooli puhkpillimängijad.

* 31. jaanuaril andis Tartu Raekoja kitarrikontserdi Heiki Mätlik koos oma õpilase **Kuldar Kuduga**.

Valgamaalt

* 28. jaanuaril tähistas oma 70. sünnipäeva Tõrva ja Helme kandis tegutsev dirigent ja taidlushelilooja **Sven Malm**.

Viljandimaalt

* 6. jaanuaril tähistas teater "Ugala" 75-aastaseks saamist. Pidulikult koosolekul osalesid L. Meri abikaasaga, P. Olesk, T. Tepandi. Etendati vaatemängu "Teatri sünn", ülevaate teatri

arengust andis J. Allik. Ta märkis, et teatri külastatavus on praegu langenud 1952. aasta tasemeni. Veteranid jutustasid mälestusi.

* 8.—9. jaanuarini tutvustas Viljandi kultuurikolledžis iiri ja inglise rahvamuusikat **David Kattlewell**, Rootsisis elav inglase, kes on ka Tartu Ülikooli õppejõud.

* **Folkloorigruppide päev** oli Viljandis 17., Võhmas 28. ja Paistus 29. jaanuaril.

* 25. jaanuaril said kultuurifondi preemiad kätte noor dirigent ja laulja **Jana Allik** ning kontsertidega tuntuks saanud kirikuõpetaja **Jaan Tammsalu**.

Ida-Virumaa

* 12. jaanuaril esitati A. Mustoneni **Suure Muusikaakadeemia** raames Purtse linnuses W. A. Mozarti kammerteoseid. Kiiduavaldused olid tormilised.

* 14. jaanuaril teatas ajaleht "Põhjarannik", et Kuremäe rahvamaja ja Kurtna klubi on varjusurmas.

Lääne-Virumaa

* 6. jaanuaril andis **Virumaa Poistekoor** tänukontserdi lastevanematele ja koori toetajatele. Sel hooajal võidakse esineda ka segakoorina, lisandunud on madalad meeshääled.

* 14. jaanuaril oli KIT-klubis muusikute klubiõhtu.

* "Wesenbergi" hotellis hakatakse meeolumuusikana kasutama lindimuusika asemel rohkem elavat muusikat — kitarri, süntesaatorit jne.

* 21. jaanuaril oli "Viru säru" toimkonna nõupidamine. Kinnitati võistlustingimused 21. aprillil algavale ülevaatusle (registreerimine 10. aprillini). Arvestatakse ainult autentsele folkloorile tuginevaid kavu — kuni 15 minutit ansambelitele, kuni 10 minutit üksikesinejatele.

EESTIST

Peapreemia Veljo Tormisele

3. veebruaril teatati, et kultuuripreemiade ja -stipendiumite komitee on otsustanud peapreemia 1994. aasta saavutuste eest 25 tuhande krooni suuruses summas määrata heliloojale **VELJO TORMISELE**. 5 tuhande krooni suurused preemiad said muusikutest **HUGO LEPNURM** ja **JAAN RÄÄTS**.

Paul Mägi - Estonia Teatri peadirigent

3. veebruaril kirjutasid Eesti kultuuri- ja haridusminister Peeter Olesk ja dirigent Paul Mägi alla lepingule, millega kinnitati Estonia Teatri muusikajuhiks ja peadirigendiks **Paul Mägi**. Muutus ka teatri administratsiooni muu struktuur: nüüdsest on Paul Himma Estonia Teatri peadirigent ning Neeme Kuningas teatrijuht.

Eesti Kooriühingu uued kollektiivid näitavad ennast

Eesti Noorte Puhkpilliorkestri avakontsert toimus 7. jaanuaril Paide kultuurikeskuses.

Sellele oli eelnendud suur ettevalmistustöö. Orkestri dirigendid Ott Kask ja Harry Illak ning Helder Saade Kooriühingust olid poolsada noort, kuni 20-aastast muusikut erinevatest Eestimaa paikadest välja valinud. Suurem osa neist mängib kodukoha orkestrites. Kontserdile eelnesid 4 tihedat proovipäeva Paides.

Kontserdil esitas orkester 7 pala — nüüdisaegsed, küllaltki rasked, kuid lastele siiski jõukohased: P. Daalhuisenilt, A. Lloyd

Webberilt (muusikalist "Cats" — "Kassid"), J. Hadermanilt, J. Swearingenilt jt. Kõige pikema aplausi sai solistina esinenud ksuülofonist Marko Sirila Paide koolist.

Paraku ei suutnud kõik poisid internaadis viisakalt käituda. Internaadi perenaine esitas mulle kui ürituse kohapealsele põhiorganisatorile 10-punktilise pretensioonide nimekirja osalt päris heade mängijate kohta. Saatjad õpetajad olid liiga leebed, ainult H. Saade tegi kupa mehehääl.

Orkestri juhtkonnal on, millele mõelda, et paljulubav kollektiiv saaks ka tulevikus koos käia.

Tõnis Hiob, Paide Muusikakooli direktor

***

15. jaanuaril andis Mustpeade Majas oma esimese kontserdi **Eesti Kooriühingu Segakoor**. Koos Vanalinna Barokkorkestriga esitati 2 Bach'i kontserti. Dirigeeris Toomas Siitan, solistidena esinesid Kaia Urb, Kadri Mitt, Tiit Kogermann ja Uku Joller.

Kuhu paigutada teatri- ja muusikakorüfeede arhiivid?

13. jaanuaril anti Rahvusraamatukogule leigavaseks säilitamiseks Tiit Kuusiku isiklik noodikogu ja arhiiv. Samas raamatukogus on ka Gustav Ernesaksa arhiiv, tulemas on koopiad Tubina omast. Teatri- ja Muusikamuuseumis, kuhu on samuti laekunud rohkesti teatri- ja muusikategelaste arhiive, arvatakse, et otstarbekas oleks need koondada siiski ühte kohta.

Uuendati Estonia Teatri ja Harju Maavalitsuse koostöölepingut

1993. aastast alanud partnerlus jätkub ka 1995.

a. Estonia Teater kavandab ühe heategevusliku ürituse Harjumaa lastekodu lastele, annab kolmel korral maavalitsuse ürituste korraldamiseks tasuta kasutada teatri talveaia ja koostöös maavalitsusega organiseerib teatrikuu ürituste korraldamist Harju maakonnas.

Harju maavalitsus püüab omakorda teatrit materiaalselt toetada ning paneb teatripäevaks välja preemia teatri poolt esitatud solistile, samuti vahendab Harjumaa kohalike omavalitsuste ja Estonia Teatri vahelisi suhteid.

Lepingule kirjutasid alla Harju maavanem Mart Kornet ja Estonia Teatri direktor Paul Himma.

Järgmine Rock Summer Harjumaaal?

Makarov Muusik Management kavatseb korraldada järgmise Rock Summeri Harjumaaal, Rae vallas, Tallinn — Tartu maantee 12 kilomeetrit. Ostetakse 40 ha tagastatud maad, mis jääb Tallinnast tulles vasakule ja ulatub kiiluna maanteeeni. Rae vallavalitsuse põhimõtteline nõusolek on olemas ning MMM on teinud koguni esimese sissemakse. Raes siiski veel uuritakse selle ettevõtmise võimalikku mõju kohalikule loodus- ja sotsiaalkeskonnale.

Lähema 4—5 aasta jooksul on MMM-l kavas püstitada sinna kultuurikeskus kinnise kontserdisaaliga kuni 8000 inimesele, bürooruumid ja stuudiod. Esialgseks maksumuseks on plaanitud 50—60 miljonit krooni. Raha pidavat MMM leidma, kuigi samaaegselt rajatakse Tipp-TV-d.

Parimad muusikaõpetajad

6. jaanuaril olid Mustpeade Majas koos 1994. a. Eesti parimateks kooliõpetajateks tunnustatud. 95-st oli tervelt 11 muusikaõpetajat (eelmisel aastal vaid üks). Fotoläätis on enamiku neist jäädvustanud koos kaasarõõmustajatega.

Esireas vasakult KÜLLI PUHKIM (Tallinna 54. Keskkool), Inge Raudsepp (Kooliameti muusikanõunik), MARI AUSMEES (Saaremaa Ühisgümnaasium), Monika Pullerits (Laste Loomingu Stuudio), SYRLE EESIK (Viljandimaa Nuia Keskkool), LYDIA RAHULA (Tallinna 21. Keskkool), ILME INDAS (Tallinna Westholmi Keskkool), Tiia Palmaru (Eesti Raadio), Ene Kangron (Eesti Muusikaõpetajate Liidu esimehe asetäitja), ALAR JAKOBSON (Kalmetu Põhikool). Tagumises reas TAAVI ESKO (Harjumaa Kuusalu Keskkool) oma abikaasa ja Syrle Eesiku abikaasa vahel. Klaveri taga Aarne Saluveer (EMÕL esimees).

Pildilt puuduvad ANNE KRUISE (Harjumaa Oru Põhikool), HELI LINDMÄE (Hiiumaa Emmaste Põhikool), HEIDI MÄGI (Lääne-Virumaa Tamsalu Keskkool), ANNE PÄASUKE (Läänemaa Risti Põhikool).

Sel suvel Pärnu Ooperit ei tule

Pärnu Ooperi intendandiks tagasivalitud **Andrus Kallastu** sõnusti ei tule sel aastal Pärnu Ooperit. Puudub rahaline garantiid poole miljoni krooni piires (praegu on raha vaid 4000–5000 EEK), et suvel ette kanda planeeritud Weberi "Nõidkütti", mis pealegi vajab suurt, 60-liikmelist koori. Uueks lavalettoomise ajaks on nüüd planeeritud 1. august 1996, võimalik eelnev kontsertettekandele ei leia aset enne 1996. aasta jaanuari.

Sel suvel aga toimuvad Pärnu koolides koolituskursused: Matti Pelot ja Ritva Eerolalt vokalistidele, Jorma Panulalt sümfoniaorkestrite dirigentidele, Rita Indrikson õpetab lauljaile lavalist liikumist.

Pärnu Ooperi ja Balleti Fondi (POBF) haldusnõukogu esimeheks valiti AS Strand direktor Mart Raik, administratsiooni juhiks Endla Murd. Aastakoosolekul kritiseeriti nullusuvist töökorraldust: ooperi proovid toimusid erinevates koolides. Tegevuse elavdamiseks planeeritakse anda ooperi- ja oratooriumikontserte.

Vene jõulud

Jaanuari algul korraldati palju kontserte Narvas ja Narva-Jõesuus. Aktiivselt esinesid mitmel pool muusikakoolide noored taitlejad, koor "Vesjõlõje Notki" tähistas ühtlasi 20 aasta möödumist asutamiseks. Külakosti töid Moskva ja Peterburi artistid, Moskva 45. Keskkooli koor. Jõulupidustused olid alanud juba detsembris, kui Narva Humanitaargümnaasiumi vanemate klasside õpilased viisid läbi jõuluohtu põhiliselt eesti keeles. Kui 1993. a. olid samalaadse ettevõtmise algatajateks õpetajad, siis 1994. a. tuli initsiatiiv õpilaste endi poolt, õpetajad löid kaasa.

Sillamäel organiseeris huumoriküllase

jõululaupäevaõhtu naiste klubi "Raduga". Muuhulgas paradeerisid kohalikud taitlejad kuulsate lauljannade esinemismaneeri. Naiste klubiõhtule olid seekord lubatud ka mehed. Neid aga tõgati sellepärast, et neil oma klubi pole.

Kohalike võimude finantstoetusel 6. jaanuaril toimunud jõulupeol Mustvee rahvamajas oli rahvast murdu. Esines rahvapilliainsambel "Torilla".

Mustvee rahvamajas tegutseb mitu taidluskoori, seehulgas 2 laulukoori. Sealse kultuurielu hing, rahvamaja direktor Jevdokia Abahhova deklareerib: "Kultuurielu kestab, kuni kestab elu linnas."

Vaiksemalt läksid vene jõulud Tallinnas. Mõnedes koolides kontserte ei toimunud, seda põhjendati koolivaheajaga.

Naiskoorist segakooriks

Laulupeol esinenud naiskoor "Virulane" reorganiseeriti segakooriks arvestusega, et ta oma kunstiliselt tasemelt võiks väärrikalt esindada Rakvere linna. Dirigentideks on Katrin Pill ja Raivo Narits. Esimene üldproov oli 22. jaanuaril. Esialgu on koor hääleliselt tasakaalustamata -19 naist, 11 meest.

Uute linnade rahvamajad lagunevad

Lihula uus kultuurimaja Läänemaal laguneb nii seest kui väljast: maja pole korralikult isoleeritud, niiskus tuleb mööda seinu üles. Linnapea Tõnis Mets peab vajalikuks eksperdid välja kutsuda.

Karksi-Nuia Viljandimaal olid eksperdid kutsutud 10. jaanuaril toimunud Karksi-Nuia kultuurifondi koosolekule, mille esimees Arvo Allev on ühtlasi linnapea. Ühiselt leiti, et kunagisest pritsimajast ümberehitatud rahvamaja veab ehk kuidagi kevadeni välja, kuid mitte

enam. Uue kultuurikeskuse ehitus seisab juba kaks aastat. Nii vallale kui aasta tagasi loodud kultuurifondile, mille liikmeks on 4 juriidilist ja 17 eraisikut, käib uue kultuurikolde ehitamise finantsiliselt üle jõu. Otsustati taotleda luba kasutada riigi poolt Karksi-Nuiale sotsiaaloobjektide ehituseks eraldatud 4,9 miljonist kroonist osa kultuurimaja ehitamise taastalutamise jaoks suvel.

Kultuurimajad peavad jääma

Intervjuus ajalehele "Vooremaa" (Nr. 2/1995) vaidleb Jõgeva kultuurimaja direktor Airi Rüter kategooriliselt vastu väitele, et kultuurimajad tuleb ära kaotada, kuna Läänes selliseid asutusi ei tuntavat. Ta leiab, et need teugitsevad seal teise nime all: Soomes näiteks on ka väiksemates linnades ja maakohtades lauljatel-pillimängijatel kontserdimaja, taidlusnäitlejatel teatrimaja jne. A. Rüter arvab, et kultuurimajade kui kultuurikolde kaotamine oleks Eesti rahvusriigile niisama valus hoop kui põllumajanduse laostamine.

Praegu on rahvamaja külastajaid vähevoitu: rahval pole raha, üldises stressis sulgutakse nelja seinavahele jne. Kuid ürituste arv Jõgeva rahvamajas mullu suurenes. Pikka aega pole nii palju asju juurde saadud kui 1994. a.: võimenduse, kassetmagnetofoni jne. Kolmandikule majast tehti uus lagi peale. Kuna võimaldati vanu riideid müüa, saadi raha ürituste korraldamiseks, mujalt tulnud esinejatele ja ringjuhtidele sümboolsegi tasu maksmiseks. A. Rüter arvab, et keegi ei oska vähese rahaga midagi paremini korda saata kui maa kultuuritöötajad, kellel on selles osas pikaajalised kogemused.

Kas esimene pasunakoorigi oli Väägveres?

Ajalehe "Vooremaa" 14. jaanuari numbris paneb Alfred Õunapuu katluse alla üldtunnustatud väite, et esimene pasunakoorigi Eestis loodi Väägveres 1839. a. On selgitatud välja selle orkestri koosseis: kaks viiulit, kaks klarnetit, kaks ventiliideta metsasarve ja vile. On see puhkpilliorkester? Küll aga oli selleks Adam Jakobsoni poolt 1848. a. asutatud Torma kirikuorkester: 3 flööti, kaks oboed, 13 klarnetit (A-B-C-ES), neli fagotti, üks metsasarv, üks bassetsarv, kaks kornetit, neli trompetit, üks tenor, üks tuuba, üks triangel ja kaks vaskkerega trummi.

Alfred Õunapuu sõnul olevat omaaegne puhkpillikorüfee Julius Vaks avaldanud arvamust, et Väägverele esimese pasunakoorigi tiitli andnud mehed tegutsesid mõtlematult, ei teinud vahet vibu- ja vaskpillide vahel.

Orelit remontima kontsertide tuluga

6. jaanuaril loodi Tallinna Toomkiriku orelifond, et leida raha 1913/14. a. ehitatud ja nüüd hävimispiirini jõudnud Tallinna Toomkiriku orelit päästmiseks. Otsustati korraldada 1995. a. 12 kontserti, mille sissetulek läheb orelit remondiks. Esimese kontserdi viis Toomkirikus läbi Håkan Wikman, teise 5. veebruaril Tallinna Tehnika-ülikooli Akadeemiline Meeskoor (dirigent Jüri Rent).

Jenny Anvelt oma õpilastega Tallinnas

Aastavahetusel külastas Tallinna koos oma 5 õpilasega praegu Itaalias, Parma Konservatooriumis õpetav prof. Jenny Anvelt. Õpilased andsid 4. jaanuaril Estonia Talveaias kontserdi.

VÄLISMAALT

Eesti dirigendid mitmel pool maailmas

Jaauarikuus dirigeeris Eri Klas Los Angelesi Filhar-mooniaorkestrit, põhiliselt vene heliloojate (Šostakovitši, Glazunovi, Ljadovi), aga ka Pärdi ja Sibeliuse töid. Temaga koos esines Los Angelesi filharmonikutega noor norra tähtpianist Ove Andnes.

Aastavahetusel dirigeeris Neeme Järvi Münchenis, seejärel Chicagos ja Detroitis, siis tuli Ameerikast oma Göteborgi orkestri juurde. Kontsertidel mängiti põhjamaist loomingut (soomlased Sibelius ja Rautavaara, rootslane Alfvén, moskvalane Skrjabin).

Paavo Järvi on Rootsi Kuningliku Filharmonia küllalidirigent. Lääne klassikute (Schumann, Brahms) kõrval kanti ette ka Ed. Tubina XI Sümfoonia.

Eesti Filharmonia Kammerkoor Tõnu Kaljuste juhtimisel esines jaanuari lõpul-veebruari algul Norras. Lauldi ka Pärdi "De Teumi".

Esikoht Eestisse

Inglismaal Rochesteris korraldatud vaimuliku koorimuusika konkursil tuli esikoht Eestisse. Selle võitis 22-aastane Saaremaalt pärit noormees Aare Kruusimägi, kes praegu õpib EMA-s Raimo Kangro käe all komponeerimist. Tema 3 minuti pikkune helitöö kujutab endast psalmi 116 *Laudate dominum* viisistust.

Eesti publikul on võimalus seda kuulda, kui Rochesteri katedraali poistekoor laulab 22. aprillil Estonia kontserdisaalis. Aare Kruusimägi esineb EMA keelpillikvartetis Eesti Muusika päeval märtsi lõpul.

Tuubasse armunud helilooja

Tuntud inglise helilooja Harrison Birtwistle on armunud tuubasse. *Royal Opera House*is Govent Gardenis lavastati tema ooper "Ganvaise", orkestri koosseisus 3 tuubat, mis kogu aeg domineerivad ja annavad orkestripartiele omapärase kõla. Pealegi dirigeeris Birtwistle'i sõber, endine tompetimängija Elgar Howarth. Ka Birtwistle'i teise ooperi ettekandes väikeses ja väikese orkestrikoosseisuga Glyndebourne'i teatris etendasid kaks tuubat tähtsat osa.

Birtwistle on pärit Briti saarte põhjaosast Accringtonist, kus harrastatakse palju pasunapuhumist.

Brass Bulletin 1994/IV

Müravaba autoraadio

"Philips" on konstrueerinud kaks uut autoraadiomudelit DC 102 ja DC 502, mis kindlustavad puhta heli ja välistavad müra. On mõeldud ka sellele, et neid ära varastada ei saaks. Hind 350—400 DEM (2700—3200 EEK).

Fono Forum 12/1994

Leitud Haydni *Stabat Mater* paralleelvariant

Seoses Ülemšvaabi kloostri asutamisest 900 aasta möödumisega tuhnti põhjalikult läbi kloostri arhiivid ning leiti palju huvitavat, muuhulgas Joseph Haydni poolt 1767. a. loodud "Stabat materi" senituntust erinev redaktsioon. Asjatundjate arvates on selle kirja pannud komponeerimisreeglid väga hästi tundev inimene. Ebaselge on vaid, kas Haydn on selle versiooni autoriseerinud.

Fono Forum 12/1994

Raamat Ricardo Mutist

Saksa ajakirjanik Helga Schlakhäuser on avaldanud raamatu tippdirigendist Richardo Mutist, nii tema loomingust kui eraelust. Aluseks on autori jutujamised Mutiga Euroopa ja Aasia erinevates linnades, kus

Muti on dirigeerinud. Lisatud on kronoloogilised tabelid dirigendi tööst ja sellest tehtud komplektdiskidest.

Fono Forum 12/94

Nikolai Karentikov surnud

Moskvas suri 64-aastaselt helilooja Nikolai Karentnikov. Tema mälestusteraamatust avaldas "ML" katkeid aastal 1993 (nr. 6/7 ja 13/14).

Soome puhkpillivirtuoos töötab Saksamaal

Müncheni konkursil 1994. a. lõpul said kuldsarve auhinna Radek Berborak Tšehhimaalt, Markus Franck Saksamaalt ja Markus Maskuniitty Soomest. 1967. a. Raumas sündinud M. Maskuniitty on lõpetanud Sibelius Akadeemia, tegutses seejärel kodumaal, praegu mängib Berliini sümfooniaorkestris.

Jaapani kornetid vallutavad Euroopa

Hiljutistel Briti brassansamblite võistlustel olid võitjaorkestrites kõik kornetid "Yamaha" toodang (YCR 6335H).

Mälestuskivi Laiskala sauna peremehele

Mullu suvel avati mälestuskivi Soomes Keuruu laanes kohas, kus 85 aastat tagasi, 1909. a. suri Herman Saxberg, keda kutsuti Pilli-Hermanniks. Ta sündis rikka talupidaja vallaslapsena. Juba noorena paistis Herman silma nii oma vastumeelsusega kehalise töö suhtes kui andeka muusikuna — klarnetimängija ja värsisepana. Kui ta ema aktiivsel kaasaaitamisel sai endale naiseks rikka peretütred, paistsid elust läbiminemise mured ajal, kui Soome laantes võis mees endale vaid metsa- ja põllutööga leiba teenida, olevat murtud. Kuid ta naine tapeti salapärasel asjaoludel ja Herman sattus tema mõrvas süüdistatuna vangi, kust vabanes 10 aasta pärast Vene tsaari amnestia tulemusel.

Ta asus oma uue naisega elama Pillilä sauna, kuid tõsteti sealt välja teopäevade tegemata jätmise pärast. Oma elu 26 viimast aastat viires Herman naise ja 4 lapsega üksildases 4x4 m suuruses heinategijate söögiküünis, mida rahvas kutsus Laiskala saunaks.

Mälestuskivi avamisel hoolitsesid muusikalise külje eest Herman Saxbergi 5. põlve järeltulijad Elina ja Emilija Lajunen, kes tänavu võitsid noorsoo folkloorikonkursi Mäntsäläs.

"Pelimanni", 1994/3

Israeli imeteater avatud

Sisepoliitilise pinget tingimustes avati uus ooperilava Iisraelis. See kujutab endast osa arhitektuuriimeks loetavast kompleksist "Tel Aviv Performing Art Center". Osa sellest on alles ehitusel — kammerteater 900 kohaga ja kammersaal 300 kohaga. Õigeaegselt valmis aga 1500 kohaga teatrihoone — endise Tel Avivi linnaape Shlomo Lohati suur unistus, kuigi Lohat oli ise enne seda sunnitud minema erru. Lava on grandioosne: 20x28 m. Sellel võivad üheaegselt toimuda kahe etenduse proovid. Lava kohal jookseb originaalkeeles lauldava ooperi heebreakeelne tekst.

Ooperi avamiseks valiti M. Mussorgski "Boriss Godunov", osalt 1869. aasta algvariandi järgi. Saksa ajaleht "Opernwelt" leiab aga, et etendus suurel määral ebaõnnestus: puudus pinget ja sügavust, orkester mängis maitsetult ja pealiskaudselt.

Rahul pole retsensent ka enamiku solistidega. Borissi rolli laulnud kuulus bass Burchuladze kõrgetel nootidel küll muljetekitavalt, aga õõnsalt ja nasaalselt madalatel kohtadel, nii see mõjunud mittevene kõrvadele peaaegu karikatuurina. Ka mitmete teiste osavõtjatega pole ta rahul. Kiita saavad vaid koor ja vale-Dmitri rollis esinenud Gaby Sadek ja Peter Rose-Pimen.

Kuulajad meenutanud nostalgiliselt sama ooperi kontsertetendust Tel Avisis 1977. a.

"Opernwelt", 1994/12

Diskreetne "Don Pasquale"

Donizetti "Don Pasquale" uus variant, milles Roberto Abbado dirigeerib Müncheni Radio osavõtul, on plaadistatud kompaktdiskile. Selles on välditud burlesksust ja muid liialdusi. Muusika kõlab diskreetselt ja rõhutatult tantsuliselt. Näitlejatel on väga hea diktsioon, iga sõna kõlab selgelt.

Saksakeelsete itaallaste brasskvintett

Lõuna-Tirolis, Kirde Itaalia saksakeelses osas, Bozeni linnas moodustasid 5 noort puhkpillimängijat ansambli *Bozen Brass Quintet*. Kaks trompeti-, üks metsasarve-, üks pasuna- ja üks tuubamängija on kõik omandanud kogemusi Itaalia, Saksa ja Austria orkestrites mängides. Nad on juba oma esimese CD välja lasknud.

Brass Bulletin, 1994, IV

26. - 29. jaanuarini sai Tallinna Kooliameti ruumes teoks hoogne Orffi-seminar, õpetajaks austerlane Wolfgang Hartmann, itaallanna Orietta Mattio ja meilegi varem tuntud soomlanna Soili Perkiö. Esimene töötab Klagenfurti Konservatooriumis õppejõuna, kaks viimast Jyväskylä Konservatooriumis. Kõik nad on lõpetanud Salzburgi Orffi-Instituudi ja viinud läbi kursusi mitmetes Euroopa riikides.

Osalejateks olid muusikaõpetajad üle kogu Eestimaa.

Sellist avatust, mängu- ja improvisatsioonirõõmu ei näe eestlaste hulgas väga tihti. Ka õppejõud olid üllatunud meie muusikaõpetajate heast vokaalsest tasemest.

Soili Perkiö tunnid olid orienteeritud autentsele rahvamuusikale. Lapi joigude hingus kõlas bongade saatel mõnusa meditatiivsusega.

Steppimiselementidega "Kaevuritantsu" paluti korrata viimase seminaripäevani, et talletada süngoobiline liikumine igaveseks mällu. Täieliku ekstaasi ohvriks langes ka tuletikkude *ragtime* tants. Mille kõigega on küll võimalik musitseerida!

Orietta Mattio tundide laad oli filigraansem, nagu ta ise oma olemuselt sarmikas ja kleenuke. Tema meelismaa oli keha improvisatsioon, kõikvõimalike öestide kasutamine, liikumistele lisandusid ostinaadod, meloodiline ja rütmiline improvisatsioon. Viimane päev meenutas näitlejate etüüde: harjutused tooliga — soolo, duett, muusika järgi improvisatsioon.

W. Hartmann oli tõeline pedagoog selle heas tähenduses. Ta õpetas väikseid ainulaadseid nippe, neid ometi kenasti žanrisse sobitades. Paljud tegevused võivad rääkimise asemel asenduda miimikaga, igal asjal on oma aeg. Ka noodikirja ja

Vasakult O. Mattio, W.Hartman, S. Perkiö

rütmi võib õppida mõnusalts gruppides visuaalsel tasandil mängides ja teisi üllatades, mitte tüütu ja raske 5 noodijoonega. Tema enda süngoobirohked kaanonid ja rütmioostinaadod olid samuti tööd tehes lahedaks materjaliks.

Vaimustas hea ja lihtne atmosfäär. Meeldiv, et kohale sõideti Võru tagant ja saartelt. See oli eesti muusikaõpetajatele tõeline pidu.

Andku Jumal jõudu neid ideid läbi oma prisma ja eesti folkloori rakendada koolis, elus. Me kõik kasvasime ja meis avanes mingi uus dimensioon.

Jääb üle tänada kursuse peakorraldajat Inge Raudseppa ja põhisponsorit Põhjamaade Nõukogu ning loota, et iga muusikaõpetaja viis killukese avatust igasse Eestimaa nurka.

ÜLLE HEINSALU

HELILOOJATE LIIDU AASTAKOOSOLEKULT

Äsjase traagilise sündmuse vari

Heliloojate Liidu aastakoosolek 3. veebruaril algas leinaseisuga. Mälestati manalasse läinud heliloojaid B. Kõrverit, V. Ignatjevit ja K. Sinki, samuti HL töötajat Vaike Neemet.

Esimees L. Sumeera jagas kokkutulnuile teavet Kuldar Singi äsjase traagilise hukkumise kohta. Ta märkis, et see juhtus peaaegu täpselt aasta hiljem ja samamoodi kui tšellisti Toomas Tummellehe surm Kadriinas – põlemäläinud mas välja pääseda ei õnnestunud. Uurimuse esialgsete tulemuste kohaselt algas tulekahju Setumaal Meremäel klaveri all asunud soojendusseadmest, selle kiiresti levimist soodustas klaveri peal asunud kergestisüttiv noodikuhil. Tuletõrjeautol põleva maja juurde jõuda ei õnnestunud. K. Singi surma põhjuseks diagnoositi vingumürgitus.

Tules hukkusid helilooja paar pikemat valmis või peaaegu valmis helitööd, mida lesk peab ta loomingus parimateks. Nende hulgas oli ooperi partituur, mille K. Sink pidi Estonia Teatrile ära saatma jõuludeks. Kuid saabumata see jääbki...

Majandusmuredest

Kuna HL uue põhikirja kohaselt tema liikmete loometegevuse analüüs enam HL kompetentsi ei kuulu, keskendas L. Sumera

oma kõnes põhitähelepanu kahele muret valmistanud ja ka valmistavatele majandusküsimusele, mille lahendamiseks on kulutatud palju uksi ja närve.

Sotsiaalpanga moratooriumi tõttu külmutati 30–50 protsendi ulatuses ka HL finantsid, sh. sponsorrahad Eesti Muusika Päevade jaoks. Ei ole saadud korralikult palka maksta. Minister Olesk lubas suusõnaliselt need rahad küll tagastada HL-le, kuid seni on kätte saadud vaid väike osa.

Teiseks erastamise küsimus. HL maja koosneb kahest osast: korteritest ja administratiivruumidest, mis on Muusikafondil bilansis. Suur osa heliloojaid on Lauteri tänava korterid mujale vahetanud ning majas elab põhiliselt võõras rahvas. Korteriühistu nõudis administratiivbloki oma bilanssi andmist, millega Muusikafond ei nõustunud. Nüüd ollakse põhiliselt kokkuleppele jõutud maja kahte bilanssi jäämise osas, kuid vaidlused kestavad maa üle. Muusikafond pole veel otsustanud, mida peale hakata "kollaste kaartidega", mida ta kui omanik saab üürnikelt.

Palju aega kulus seejärel koosoleku käigus erastamisega seotud juriidiliste peensuste selgeksrääkimiseks.

Natuke ka muusikast

L. Sumera märkis oma aruandekõnes, et

põhiline, mida HL saab teha Eesti muusikaelu edendamiseks, on Eesti Muusika Päevade läbiviimine ja riigi toetussummadest finantseerimine. Nagu mullu, nii ka tänava on selle organiseerimistö eesotsas Raimo Kangro. Osa Eesti Muusika Päevadel märtsi lõpul esmaettekandele tulevatest teostest oli veel laekumata, mistõttu R. Kangro sai ette kanda vaid ajakava üldkontuurid.

L. Sumera teatas põhimõtteliselt kokkuleppes Saksamaal Eesti heliloojate noote väljaandva firmaga "Edition 49", et see hakkab Heliloojate Maja ühes väikeses ruumis oma tooteid müüma. Kasu saavad sellest Muusikafond üüri näol ja ka autorid — 30% seal müüdavate nootide hinnast laekub neile.

Muu

Suur osa ajast kulus põhikirja tehtavatele paranduste läbiarutamisele, et vää see kooskõlla Riigikogus vastuvõetud seadusega mittetulunduslikest ühingutest. Revisjonikomisjoni ettekandes, mille luges ette A. Erm, märgiti, et 1994. aasta teisel poolaastal, kui Muusikafondi direktorina oli asunud tööle R. Kangro, on majandustegevust arendatud tulemuslikult. Aruandes jagati ka ohtralt soovitusi, kuidas edaspidi töötada veel paremini. ML

Tellige "Muusikalehte": II kvartaliks 15 kr.; II-III kvartaliks 26 kr., aasta lõpuni 35 kr..

KONTSERDIELU TALLINNAS : JAANUAR

1. jaanuaril pälvis rohkearvuliselt sümfooniakontserdile kogunenud publik kavalehe vahendusel parimaid uue muusika-aasta soove Eesti Kontserdi direktorilt E. Mattisenilt ja klaasi veini ürituse sponsorilt, restoranilt AI SHA NI YA.

Arvo Volmer lõi **ERSO** lahti niisama uhke aplombiga kui Zubin Mehta oma Viini filharmoonikud 6 tundi varem; Bizet', Saint-Saënsi, Raveli, da Falla ja teiste populaarsed, hoogsad ja mürtsurohked helitööd vaimustasid tallinlasi ehk samagi palju kui Straussi-pere polkad-valsid viinlasi. Igatahes pärast J. Offenbachi avamängu "Orfeus põrgus" kuuldus saalist juba braavohüüdeid, mille üheks põhjuseks olid kahtlemata puupilligrupi ning kontsertmeistrite Ulrika Kristiani ja Pärt Tarvase võluvad soleerimised. Muidugi meeldis väga Pille Lille "Julia valss" C. Gounod' ooperist "Romeo ja Julia" ning tema osalemine lõpunumbri, A. L. Webberi "Pie Jesu" esituses - oratooriumifestivalist saati on rocki-autori "Reekviemi" sellest osast saanud üks hingepuurivad menulugusid.

Lisapalaks oli valitud uhke Kungla rahva lugu D. O. Wirkhausi seades - lõbu kui palju!

Ainult Lauri Leesi osa selles programmis jäi mõneti küsitavaks, eriti kuna teksti detailid ei jõudnud keskrõdole - pole ju Leesi oma häält kasutama õpetatud näitleja.

Friedrich Gulda nimi ütleb mõndagi nii raske- kui kergemuusika sõbrale - harukordne Beethoveni-tõlgitseja mängis meelsasti ka džäss. Poja Pauli läbimurre toimus 1988. a. Sellest saadik on ta esinenud koos Euroopa parimate orkestritega ja jäädvustanud plaatidele hulga muusikat. **PAUL GULDAGI** lemmikratsu on ilmselt Beethoven, meile tõi ta viimase sonaartidest; kavas oli veel Haydn, Berg, Ravel.

LUDMILLA DOMBROVSKA näol on tegemist väga peenetundelise, hoolikalt iga pala viimistleva kammerlauljaga, keda omal ajal kuuldi soleerimas ka vokaal-sümfoonilistes teostes.

L. Dombrovskaja on pärit Ukrainast, kuid saanud muusikalise kõrghariduse Tallinna Konservatooriumis J. Siimoni klassis. Trotsides keelebarjääri alustas ta juba üliõpilasena töötamist raadio segakooris. Pärast edukaid osalemisi vokalistide konkurssidel Minskis ja Tallinnas hakati L. Dombrovskat kutsuma esinema ka filharmoonia liinis. Lauljatari meisterlikkus arenes suuresti koostöös B. Lukiga, neil valmis 15 aasta jooksul igaks hooajaks uus kava, kus vene romantilise, prantsuse impressionistliku ja päris uue muusika kõrval kõlas ka vana hea klassika.

Oma esimest juubelit tähistas L. Dombrovskaja Olavi saalis, kuhu ta austajatering vaevu mahtus. Juubilar ise laulis suhteliselt vähe - peale sissejuhatava ä capella rahvalaulu "Miks sa ei tulnud" vaid 8 numbrit, mille hulgest enim esile kerkisid vene heliloojate romansid: karakterne M. Mussorgski "Nurgas", S. Rahmaninovi poeetilised "Uni" ja "Õõ vaikuses" ning M.

Glinka "Ütle miks" ja "Pihtimus". Viimase kirgliku sõnumi saatis lauljatar otse publikule: ma teid nii armastan!

Hoopis rohkem meeldis L. Dombrovskal seekord jutustada: oma lapsepõlvest, õpinguist Odessas ja Tallinnas, tööst lauljana ja pedagoogina. Fakti, et viimane ala nüüd kindlalt prevaleerib, tõestas üheksa õpilase püüdlik esinemine. Muusikakooli omadest on veel vana rääkida, kuid tudengid demonstreerisid erinevate hääleliikide ja mitmetahulise repertuaari varal head kooli.

Suure töö selle õhtu kunstiliseks õnnestumiseks tegid ära juubilaril ammused kontsertmeistrid Tarsina Alango, Viive Pajuri ja Lembit Orgse.

Küladirigentide rakendamise traditsioone jätkatakse sellelgi aastal: 12. jaanuari sümfooniakontserti juhatab

SIAN EDWARDS Inglismaalt - üle paljude aastate taas üks naisdirigent: mustades pükstes, valges särgis, lehviva-leekiva juustepahmakaga ülimalt reibas ja nooruslik daam, kes on õpetust saanud ka N. Järvilt ja I. Mussinilt. Nagu mujal tavaks, on temagi töötanud paljude Euroopa ja Ameerika orkestritega, kodumaistest rääkimata; kõigele lisaks on S. Edwards Inglise Rahvusoooperi muusikadirektor.

Kontserdi keskmesse pürgis muidugi D. Šostakoviči 9. sümfoonia, varaklassitsistlikest suurvormidest eeskujul võtvalt kerge, humoorikas, liikumisrõõmus teos. Viie osast kolm on skertsolikud, täis lennukust ja ootamatusi, kaks aeglasemat aga panevad jälgima kaunist meloodiajoont.

Energilisele ja liikuvale S. Edwardsile sobis selline muusika ideaalselt, tal on ju harukordne pulsitunnetus, elav fantaasia, hea arendusvõime - *sümfoonia lausa särtsus!* Ent R. Wagneri "Siegfried-idüll" vajus Edwardsi kätest laiali ja jäi igavaks.

Selle õhtu solist pärines Iirimaalt, Maighread McCrann tegutseb põhiliselt ansamblisti ja orkestrandina - nimelt Austria Raadio Sümfooniaorkestri kontsertmeistrina -A. Bergi 12-toonilisel helireal rajanev kaheosaline kontsert on kahtpidi reekviem: pühendatuna "Ühe inglise mälestuseks" oma tuttavate tütre surma järgselt, jäi see ühtlasi autori viimaseks tööks.

Kontserdist suurema elamuse saamiseks pidanuks omama mõningaid eelteadmisi, et kasvõi kuulata välja Bachi kantaadist pärit koraali originaalorkestratsioonis ja jälgida seda edaspidi cantus firmusena. Kummatigi meeldis aktiivne ja laitmatu esitus publikule väga ja solistil tuli käia korduvalt kummardamas.

Õhtu algas aga "Kolmekrossi ooperi" autori K. Weilli avamänguga ooperile "Höbejärv". Ladus lugu näis pidevalt pisut tuttavana, kuid üllatas niisama pidevalt ootamatute käändumistega "tundmatusse". Selle hoogsalt kapriisne dirigeerimine tõi S. Edwardsile otsekohe hulga plusspunkte ja varu kindla koha kuulaja südames.

"**SUURE MUUSIKAKADEEMIA**" teine kontsert sisaldas W. A. Mozarti klaverikvartette ja -kvintette, esitajateks Andres Mustoneni ja Ivo Sillamaa kõrval

taas Jaan Reinaste ja mõned puhkpillurid. Leidmata Eestimaalt väärilist, "importis" Mustonen altisti Jouko Mansneruse Soomest.

Vähendamata mingilgi määral ülejäänute saavutusi, tahak *seeskätt kiita E-duurse kvinteti esitanuid* Olev Ainomäed, Toomas Vavilovit, Rait Eriksoni ja Andres Lepnurme, kes, kasutades ära õnneliku võimaluse tõlgitseda Mozarti koos erakorralist muusikalist eruditsiooni omava I. Sillamaaga, saavutasid ideaalilähedase tulemi. Ainomäe on muidugi eeskujuliku hortuse-kooliga, Vavilov lihtsalt väga andekas noormees, ent ersolased Erikson ja Lepnurm näisid orkestrituunist pääsenult otsekuu õide puhkenuina.

W. A. Mozart ise pidas kvintetti "parimaks, mis ma oma elus üldse kirjutanud olen". Tõepoolest on seal kõik imeilus, võrratus meloodilisse kangasse põimuvad pillilte pillile ulatatavad repliigid, põhikoeks aga virtuoosne, pidevalt impulsse jagav klaverifaktuur.

Klaverikvartettidestki saab rääkida vaid ülivõrdes, eriti sol-minoorsest, mille I osa muutlikkus ja vastandatus toodi väga eredalt esile. Meeldiv on täheldada, et Mustoneni toonitekitamine muutub üha ühtlasemaks ja kompaktsemaks.

Paraku jäi väheütlevaks nn. klaasharmoonikale, flöödile, violale ja tsellole loodud "Adagio" ja "Rondo", mille autor pühendas varases nooruses pimedaks jäänud harmoonikavirtuoosile M. Kirchgässnerile. Kuna vanaaegset pilli polnud kusagilt võtta, püüdis Sillamaa imiteerida klaveril oletatavat kõla (tänapäevane klaasharmoonika järeletulija on muide celesta). Vioolatki asendas Mustoneni kätes viiul. Kuid muidugi polnud instrumentarium üksluisuse ainupõhjuseks, pigem Adagio ja Rondo tempode minimaalne diferentseeritus ja kogu materjali ettevaatlik eksponeerimine.

CLARA JA ROBERT SCHUMANN SÖNAS JA MUUSIKAS - nii pealkirjastatud kuulutused kutsusid 17. jaanuaril osa saama Ulrika Kristiani, Marje Lohuaru, Peeter Paemurru ja Juhan Viidingu ühisesinemisest Valges Saalis.

Kahe suure muusiku kirjavahetust ja muid põnevaid materjale J. Viidingu atraktiivses interpreteeringus tahtnuks küll suhteliselt rohkem kuulata, sest selletaolisel üritusel köidab informatiivne pool mõnevõrra enam kui juba tuntud helitööd. Kuid kahtlemata oli muusikapoolest toredaks avastuseks kolm C. Schumanni romanssi viiulile ja klaverile op. 22, mille tundeilises ja paindlikus käekirjas olid tuntavad abikaasalegi omased jooned.

R. Schumann tutvus Claraga päeval, kui temast sai viimase isa F. Wiecki õpilane. Vaevalt et 20-aastane noormees kohe 11-aastasessa plikasse armus, kuid viis aastat hiljem mõistsid nad oma tunnete avaldamisküpsust. Võitlus Clara isaga, kes noorte abielust kuuldagi ei tahtnud ja kelle räge vihkamine viis koguni kohtuprotsessini Robertiga, kestis pea viis aastat. Ometigi laulatati nad lõpuks Leipzigi lähedal Schönefeldi kirikust just Clara 21. sünnipäeval.

Kuuldud kirjakatkendid pärinesidki sellest

raskest eluperioodist, kui kaks ilusat ja andekat inimest võitlesid oma eluõnne eest, loomingunäited aga juba rahuliku perekonnaelu päevilt.

Sonaati viiulile a-moll, Romanssi ja Triod g-moll kuulnuile jäi meelde kõigi kolme interpreedi väga korrektne esituslaad, milles pöörati peatähelepanu täpsusele ja laitmatule kõlale.

Sarja "Katedraali kaja" 18. jaanuari kontsert oli pealkirjastatud "Cantus Nordicus'ena"; INES MAIDRE mängis põhjamaa rahvaste muusikat, kui kõrvuti looduslührikaga kõlasid kaasaegsed vabad ballaadistiilid. Inspiratsiooni on amendatud saami joigudest, E. Mägi puhul aga eesti regivärsist. Eelnimetatu kõrval seisis oma põnevate helinditega O. Bull, R. Forsberg ja E. Hovland. Kaastegev oli viiulikunstnik Arvo Leibur.

Teise sarja "WILLIAM SHAKESPEARE MUUSIKAS" järje-kordne kontsert kujunes üleni "suveööunenäoliseks". Vähe sellest, et kanti ette F. Mendelssohn-Bartholdy muusika komöödiale "Suveöö unenägu" ja A. Schnittke sulest pärit "(K)ein Sommernachtstraum", mis viitas vähemalt "poolikulegi" unenäole, kõlas W. A. Mozarti kontsert Es-duur kahele klaverilegi suveõise maheduse ja unenäolise leebusega. Kõiki neid "unenägusid" hoidis vaos ANDREI BOREIKO, põnevaid karaktereid kujundav, tark ja toimekas dirigent. Praegu Poznanis töötav vene dirigeerimiskooli üks tugevaim esindaja omab Eestiga häid kunstilisi ja sõprusdemeid ning on alati valmis siinpoolseid pakkumisi vastu võtma - viimati mullu aprillis.

A. Schnittke kümmeaastane tagasi kirjutatud orkestriteos mõjus oma ilu ja näotuse vastandamisega otsekui soojakülma duši vaheldumisenä. Kollaažina rakendatud kaunis tsitaat, mille soolona esitas autori kapriisi kohaselt 12. viiuldaja, vaimukas moonutamine ei lasknud kuulamispõnevusel hetkekski loiduda.

F. Mendelssohn-Bartholdy tsüklist leidis kuulaja paar väga populaarset osa: "Pulmamarsi" ja "Scherzo". Seitse ülejäänutki pakkusid naudingut tänu A. Boreiko kujundlikule ja energilisele dirigenditööle.

Kahes osas laulsid kaasa lastekoor "Ellerhein" ning solistid Kaia Urb ja Riina Airene.

Esinemisega sellel õhtul alustasid NATALY SAKKOS ja TOIVO PEÄSKE oma 20. tegevusaasta tähistamist. W. A. Mozarti kontsert kuulub nende repertuaari kullafondi ja on tõlgitsuslikult täiesti välja kujunenud. N.-L. Sakkose poolt nõtkemalt ja pehmelõnalisemalt, T. Peäske poolt rangemalt ja raamisurutumalt edastatud partiidest moodustus nauditav tervik.

Juubelikontsert toimus 24. jaanuaril Valges Saalis. Kahe ammuse, hästi sissemängitud ja läbitunnetatud lemmikteose — F. Schuberti Fantaasia f-moll ja J.

Brahmsi Sonaadi — kõrval oli kavas kaks uudislugu. L. Sumera kirjutat "One without Two" Jyväskylä 1993. aasta kevadfestivali tarvis, nüüd oli selle esimene avalik esitus siinmail. Pealkirja ei osanud autor (kavalehel) isegi ära seletada, kuid selle "spontaanse välgtatuse" varjus on õige huvitava, suuresti muusikute endi kujundada antud kõlapildiga pala, mis pärast rohkeid trilleri, tremolo ja kolmkõlade kombinatsioone lõpetab üllatava minimeeloodiaga.

Esmaselt kõlanud E. Vetemaa "Kuuldemäng" asetab pearõhu helivärvide ja tämbritega mängimisele, kuid pakub teises pooles ka energilist motoorikat.

Õige intrigeerivalt mõjus W. A. Mozarti Fantaasia c-moll E. Griegi vabalt juurdekomponeeritud saattega — ei liha ega kala, sest mõlema suurmehe stiil oli lootusetult segi. Aga kurioosumina, milliseid muusikaajalugu tunneb ju teisigi, oli see avaloona omal kohal.

Klaveriduost Sakkos-Peäske oli pikemalt juttu ajakirja eelmises numbris, siinkohal võib vaid lisada, et nad on endiselt heas vormis ja üha valmis jätkama oma ühistegevust.

22. jaanuari pühapäevakontserdi aegu oli laval PAUL MÄGI. Suur rõõm oli näha mujal maailmas endale viimastel aastatel nime teinud dirigenti. Koos Tallinna Kammerorkestriga kanti ette ilus Mozartikava: tema esimene ja viimane sümfoonia ning flöödikontsert. Enam-vähem kümneaastase ajavahemikuga kirjutatud teosed näitasid ilmekalt helilooja kujunemist 9-aastase poisikese naiivsest helidega mänglemisest läbi noorusliku tundehoogsuse muusikalise dramaturgia täiusliku valitsemiseni.

Jaani Üun lubas taas imetleda oma võimeid voolavate meloodiate, ärksate liikumiste ja dünaamiliste gradatsioonide valdamisel.

Olen kord ise tituleerinud P. Mägi "young grand man-iks"; vist on vara asendada esimest sõna "old"-iga, kuid kahtlemata väärib ta seda tunnustustitlit juba nüüd oma solidsuse, plastiliste žestide, detailselt väljajoonistatud fraseerimise ja tõsise keskendumisega sisulistesse probleemidesse. Kava üldise õnnestumise taustal paistis Jupiter-sümfoonia silma täiuslikuma tõlgitsuskontseptsiooniga.

Kuna kordamine on tarkuse ema, anti huvilistele neljapäevase ajavahemiku järele võimalus veel kord kuulata "Jupiteri". ERSO-t juhatas THOMAS INDERMÜHLE Saksamaalt ja kahtlemata erines tema nägemus P. Mägi omast juba kasvõi lähtudes dirigeeritavate suuresti erinevast arvust. Muidugi on see sümfoonia väärt, et teda korduvalt kuulata ja tõlgitsusi võrrelda.

26. jaanuari sümfooniakontserdi kavas oli veel J. Haydni Sümfoonia A-duur ja oboekontsert, kus meisterlikult soleeris Th. Indermühle ise, ning W. A. Mozarti Adagio ja fuuga keelpillidele.

Mullu kõigi L. van Beethoveni

sonaatidega edukalt toime tulnud LAURI VÄINMAA asus sel aastal tutvustama XX sajandi klaverimuusikat tsükliis "Tulevikusillad". Esimesel õhtul olid kavas uusviini koolkonna esindajad A. Schönberg, A. Berg ja A. Webern. Sisenemist nende küllalt keerulise ja tavakuulajale võõrasse helidemaailma kergendas muusikateadlase M. Vaitmaa sissejuhataav sõnavõtt.

L. Väinmaale omase hoolikusega väljatöötatud programm jagas väärtusliku muusikaharidusliku teabe kõrval ka ekspressiivsest interpretatsioonist tulenevat põnevust.

Jaanuari viimasel õhtul jäi Olavi saal taas kitsaks, sedapuhku STOCKHOLM SAXOPHONE QUARTET'i kuulama tulnuile. Nii suures huvis kontserdi vastu oli osalt "süüdi" meie saksofonikvartett kui selle žanri menukas populariseerija, peamiselt aga ansambli eelkäiv kuulsus ja asjaolu, et ettekandele tulid Rootsi Instituudi poolt eesti autoritelt tellitud teosed.

Kvartetil on seljataga 25 tegevusaastat, koosseisu muudatused on üle elanud vaid initsiaator — sopransaksofonist Sven Westerberg; nüüd on ilmeks liidriks väga musikaalne, briljantset tehnikat valdav altsaksofonist Jörgen Petersson.

Stockholmi Saksofonikvartetil on Rootsi uue muusika arengus oluline roll, sest oma harukordse töö- ja täienemisvõimega virgutab ta noori heliloojaid julgelt eksperimenteerima. Kuigi seekord viimaste osakaal kavas polnud suur - noorima, M. Larssoni sünniaastaks on 1965 -, olid muusikud inspireerinud ka eakamaid kirjutama põnevalt ja novaatorlikult, kasutama saksofonide äärmuslikke tehnilisi ja kõlalisi võimalusi, näiteks A. Mellnäsi "Stampede's" nagu löökpile.

Saksofonile kirjutavat E. Mäge on küllalt raske ette kujutada, ometi sai tema "Collocutio'st" meeldivalt üllatav *süntees läbieestilikust helikeelest, tõsinaiselikust väljenduslikkusest* ja ehtsaksofonilistlikust käsitusviisist. Arvatagu mida tahes, aga see lugu meeldis kõige enam! Kauaks jääb meelde ka J. Petterssoni sooloesitus - S.-E. Bäck'i "Ditüramb'ist" õhkus ääretut siirust ja puhtust.

S.-E. Tüür rakendas "Lamentatio's" saksofone sootuks omamoodi, saavutades lausa orelliku kõlanivoo.

Kontrastiks J. Alvarez'i "Acordeón de roto corazon'i" ohjeldamatule uljusele mõjus lõpulugu, J. W. Morthensoni "Hümn" sulnil ja vabastavalt, ilmselt ka esitajaile endile, kes nüüd peast mängides musitseerisid senisest veelgi mõnusamalt. Üldse oli külaliste meisterlikkus ja lavaline vabadus lihtsalt kadetakstegev, kontakti tihenemises publikuga mängisid ühtjagu kaasa ka Per Hedlundi intiimsed teadustused.

INES RANNAP

NAD TAHTSID SAADA MUUSIKUIKS

Algus ML nr. 9/10 (1994)

1969. a. lõpetanud V lend oli suur ja amorfne. Sealt pudenes üksikuid juba õpiajal, jagus astujaid teistesse kõrgkoolidesse ja leidis muusikukutsest loobujaid ka peale konservatooriumi diplomi saamist. Üks viimaste keskelt — administratiivsele tööle läinud Enno Mattisen — oli lahkelt nõus koos abikaasa Tiina Utt-Mattiseni ja Heiki Kalausega jagama tagasivaateid toredatele aastatele Muusikakeskkoolis. Asjakohaseid repliike ütleb vahele klassijuhataja Hillar Ainomäe.

Traditsiooniline küsimus: miks läksite MKK-sse?

T. Mattisen: "Mina jäin tegelikult oma minekuga hiljaks, sest püüdsin pärast 9. klassi ühitada muusika- ja üldhariduse omandamist kahes koolis korraga. Paraku taipasin peatselt, et ei saa sellega korralikult hakkama ja MKK lahendas mu probleemi. Kuigi olin seni õppinud klaverit, otsustasin 10. klassis jätkata muusikateooriaga."

Teoreetikutele — peale Tiina ka Tarmo Hakk — pakuti süvendatult solfi ja harmooniat, muusikaajalugu, kompositsiooni ja erialast õpetust. H. Taak korraldas viimase n.-õ. vabas vormis: andis kätte ülesande retsensiooni või mõne helitöö analüüsi näol ja valminud töö arutelu käigus kogunesidki uued teadmised. Esimese suurema tööna tehtud "Sirbi ja Vasara" ühe aasta muusikakirjutiste uurimuse otsis Tiina "Sirpi" tööle minnes uuesti üles ja noppis sealt mõnegi kasuliku mõtte.

Suhtlemist muusikast vaimustunud ja muusikast vaimustuma äratava inimesega peab T. Mattisen tagantjärele üheks olulisemaks mõjujõuks oma muusikaajakirjanikuks kujunemisel. H. Taak sisendas tüdrukusse enesesusaldust, avas ta silmad nägema muusika seesmisi seaduspärasusi.

H. Ainomäe kiigutamas Peeter Randoja. Selle üle itsitavad Kaja Juksar ja Liivi Suss

Kompositsioonitundides käis Tiina Utt puhtast uudishimust, saamata õieti aru, mis ta peab seal tegema. Sellesse piinarikkasse oluluse tõi E. Tamberg mõned helged hetked, mängides ette omi teoseid, näiteks balletti "Joanna Tentata". Sellest ajast saadik teab Tiina täpselt, kui võrd suuri muusikaelamusi kingib helilooja oma loomingut ise tutvustades; ning neist kogemustest õppis ta hulga rohkem kui mõnede suvaliste nootide oskamatus rittapanekust.

Lõpuks ometi hakati märkama ka endast nooremaid: Andres Mustonen käis E. Tambergi pool kohe pärast Tiinat ja jäi viimasele meelde kui komponeerimisest hoopis tõsisemalt huvitunud poiss. Kord, kui Tiina sai maha estraadilauluga klassikaaslase Meeli Kreutzbergi sõnadele, päris ukse taga istunud Andres põnevilsilmi: "Kust sa nii huvitava harmoonia leidsid?"

Tiinale ei kõlvanud paraku uhkeldada õpetaja soovitatud astmeliselt laskuva bassiga.

E. Mattisen: "Aga mina mäletan Rein Rannapit kui üht igavest naasklit ja kiusumeest. Mul kargas ükskord hing täis, käratasin: "Kas sa lõpetad?!" — "Ei lõpeta," hõikas tema ja leidis end järgmisel hetkel lumehangest. Ma olin ju suur poiss, feide üle puusa käis kähku... ja rahu on meie vahel püsinud tänini."

E. Mattisen omandas mänguoskuse klarnetil Tartus A. Regi juures. Kui pere kolis Tallinna, kutsus Enno isa pallimängukaaslane H. Ainomäe poisi MKK sisseastumiseksamitel oma oskusi proovile panema. See oli mõistlik soovitus: H. Suurväljaga kujunes Ennol hea kontakt, klarnetiõpingud edenesid, kuid kõik teised muusikaained nõudsid lastekooli baasita poisilt suuri pingutusi. Kuna peatähelepanu suundus sinna, tuli reaalinetege toimetulekuks — koos mõne teise hädalisega — rakendada muid "süsteeme" — eeskätt tarkade klassikaaslaste teadmiste näppamist. Näiteks suleti Tarmo koos taskulambiga klassikappi, läbi lukuauku sai ta ülesanded, aga juba enne nendega toimetulekut lõppes kapis hapnik ja Tarmo nõudis häälekalt väljapääsu.

Matemaatika lõpueksamist oli Tiina vabastatud — ta oleks muide pidanud saama kuldmedali, kuid mingi seaduse muutmine nullis selle. Talle visati ülesanded aknast alla, juba mõne minuti pärast võidi nende "maruraskete" lahendusi kätte saada. Paraku hakkas õpetaja tähelepanu häirima eksaminandide massiline WC-sse küsimine ja avastatud "konsultatsioonipunkti" kästi Tiinal jalamaid lahkuda. Õnneks olid õiged vastused juba piisavalt levinud ja Ainomäel tuli tõdeda "kolmeliste-kaheliste" üleõ geniaalseteks "viielisteks" muutumist.

Kõik puhkpillurid õpetajatega. Esireas vasakult Elmar Peäske, Liivi Suss, Peeter Randoja, tagareas Enno Mattisen, Hans Suurväli, Heiki Kalas

H. Ainomäe meenutab minevikku üpris leebelt: "Spikerdatud on alati ja spikerdatakse ka tulevikus. Ütlen ikkagi, et see oli tubli klass, kes sai väiksemast tundidearvust hoolimata üldainete programmiga korralikult hakkama."

E. Mattisen lisab ühe lustaka mälestuse ansambli tunnust, kus ta musitseeris Paavo Mutsuga (VI lennust) R. Altrovi juhendamisel. Ootamatult katkestas õpetaja nende mängu ja küsis Mutsult ta nime. Kuulnud vastuse, ütles: "Tubli, Paavo, mängime edasi!" Poisid jõudsid vaevu naeru tagasi hoida ja said seda juhtumit veel kaua imestada.

Heiki Kalas õppis lapsepõlves Jõgeva LMK-s klaverit ja püüdis MKK-ski jätkata sama rada. Paraku oli nüüd omaette elaval poisil pealinnas nii palju ahvatlusi, et õppimine kippus käest minema. Iru kandis, lennuvälja ääres asuv üürikortergi ei soosinud Heiki häid kavatsusi, 5. bussile jõudmiseks tuli 1,5 km kõmpida, alailma ahju kütta ja muidugi vajasid lahendamist kõhuprobleemid. 9. klassis aitas kaasüüriiliseks tulnud Peeter Randoja küll elu lahendamaks muuta, aga siis oli juba H. Aguri soovitusel tehtud otsustav erialavahetus. Tänu varasemale baritonimängukogemusele valis Heiki trombooni. Esimene pill oli suur ja roostes, gliss ei tahtnud kuidagi libiseda, aga Paul Karbi juhatusel kogunes oskusi üsnobedasti.

Selles lennus olid oma saavutuste, muusikalise aktiivsuse ja vabama olemislaadi poolest esirinnas just puhkpillurid. Klarinetist Peeter ja trompetist Heiki said kooliväliseltki kuulsaks osalemisega tollases kuumas ansambli "Poissmehed".

Teistest instrumentalistidest oli peajagu üle viiuldaja Annes Koppel, suurekasvuline, tugev poiss, kes armastas filosofoerida ja meeldis kõikidele tüdrukutele.

T. Mattisen: "Eriti avaldas meile muljet tema originaalne kompliment Ülle Laidole: "Sul on väga ilus küünekuju!""

Tiina Utt saab küpsustunnistuse direktorilt Endel Loitmelt, assisteerib klassijuhataja Hillar Ainomäe

Selles lennus alustas muusikuteed ka Helle Urma-Mustonen, esialgu küll koorijuhina E. Kõrgemäe klassis.

H. Kalause mälestuste kohaselt eksisteeris neil lühikest aega klassi kammerkoor, mille eestvedajaiks olid eelkõige koorijuhid Ülle, Meeli ja Helle. Ja kui rääkida ühiste ettevõtmiste ja seltsielu organiseerimisest, siis kuulusid aktiivsesse tuumikusse peale nende kolme veel Tiina Utt ja Merike Tamverk. Klassivanemat "asendas" H. Ainomäe, kelle korraldamistalend ja energilisus löid erilisel lõkkele oma klassi koolivälise elu põnevustamisel. Ei mingeid koosolekuid ega klassijuhatajatunde, mindi hoopis poistega koos palli taguma või sõideti Virtsu kalurikolhoosi kontserti andma, muidugi ka kalu püüdma ja neid suitsetatud kujul ära sööma.

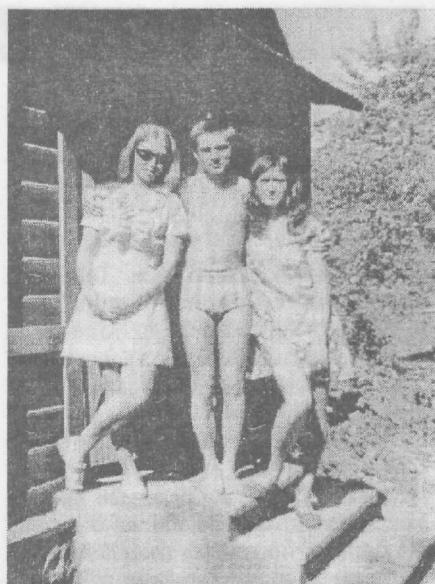
H. Ainomäe: "Meie kava kippus seal pisut lühikeseks jääma; probleemi lahendas Enno: hüppas lavale ja esitas toleaegeid lööklaule, näiteks "Olen sõjamees Vietnamist".

Enno Mattisen esinemas lõpuaktusel

Kui klass korraldas kellegi kodus peo, istus Ainomäe võrdsena lauas ja jälgis rahulikult konjaki- ja šampusepudelite tühenemist, tohutu vahukooretordi hävinemisest rääkimata. Ja veel need unustamatud suvised ja talvised matkad, omaette nokitsevatele muusikuhakalistele nii hädavajalikud võimalused kontrollida oma toimetulekut ja suhtlemisoskust keerukamateski olukordades. Näiteks kui reisiraha otsa lõppes, mindi nurisemata kolhoosi põllutööle.

H. Ainomäe: "Matkadest olen talletanud meelde jäävamaid mälestusi, mida ei tumestanud ka väikesed pahanused turismibaasides liigtormilise ööelu pärast. Imetlesin Liivi Sussi vaprust suusarajajaajajana oma isakodu lähistes Võrumaa metsades ja Heiki pretsedenditust oskust laskuda ühel mäesuusal. Pealegi jõudis ta murdmaastikul ikka esimesena finiši. Muide, kui Heiki kord üle jaanilõkke hüpatas Ennoga kokku põrkas ja palja ülakehaga laustulle prantsatas, ei

Helle Urma, Heiki Kalas ja Meeli Kreutzberg lüüriilisel trepimademetel

õnnestunud meil saata teda koju põdema. Aga kui Helle, villane sokk jalas, keevaveepatta astus, tuli ta küll toimetada säästlikumale režiimile.

Ainus matkamure seondus veekogudega. Kui Allar Kaasik kord ühe öise ujumise aegu pikemalt vee all nalja tegi, olin täiesti küps ja väga vihane. Aga Kaja Pitka päästisime Viljandi järvest Ülo Bergmanniga kahe peale ära: ta astus süsta minemisel kogemata sillast mööda ja kadus ülepea vee alla."

E. Mattisen: "Selle kooli suurim võlu seisiski ülema-alamakompleksist täielikult vabas läbikäimises õpetajatega."

Kas kõigiga? Peale tähendusrikast pausi selgus, et direktor Plingiga ikkagi esines mõningaid kokkupõrkeid peamiselt suitsetamise tasemel.

H. Kalas: "Aga Plink oli muidu mõnus mees, kasutas oma kõnedes meelsasti võõrsõnu; tavatsesime kõigest arusaamise nimel kanda kaasas võõrsõnade leksikoni."

Et V lennust ei jääks väga paipoisilik mulje, kõlbaks lõpuks reastada mõned vembud.

H. Kalas: "Mäletan, kuidas Eino Uuli haaras Vaigu Reinu viiuli kaelapidi pihku ja hõikas: "Tahad, ma teen sulle külma?" Aga ta maht ei arvestanud kaugust ja lõi viiuli vastu lauda tööpoolest katki. Poognaid peeti muide maailma parimateks rapiirideks. Kui siis turniir hoogu kogus, olidki tükid taga. "Suvorka" keldris parandas meister Lõun selle pärast karmi epistlit küll ära, aga kui poiss poognaga uksest välja astus, jooksis keegi otsa... ja Lõunil oli jälle tööd."

Meil peeti ka langevarjuvõistlusi vihmavarjudega: kui kiiresti langevad nende külge kinnitatud koolikotid 4. korruselt hoovitasandile!"

Aga needki on tavalised, klassi mainet vaevu rikkuvad koolipoiste tembud ja äpardused. V lend tundis end nagu eelmisedki tihedalt seotuna konservatooriumi tudengite ja õppejõududega, eks see kohustas käituma korralikult. (Järgneb)

MUSTKUNSTNIK PIDI LAULMA, PANTOMIIMEISTER KÕNELEMA

Hr. Ants Matiisen! Kas Teie koht Eesti kultuurielus on unikaalne?

Kas just unikaalne, aga minu teada ei ole Eestis inimest, kes on samasuguse eriala lõpetanud, kellel on samasugune diplom.

Mis eriala see täpselt on, mis on selle eripära?

Moskva GITIS — praeguse nimega Venemaa Kunstide Akadeemias —, kus ma õppisin, oli selle osakonna nimetus estraadi- ja massietenduste režissuur. Siia kuuluvad staadioni-kontserdid, kõik suured üritused. Tegelikult on haridus, mida me saime, tunduvalt laiem, üks õppejõud ütles, et selle diplomiga võib lavastada kõike — laulupidudest balletini (balletti ma muidugi lavastama ei hakka).

Tung sinna oli suur. Kui mina sisse astusin, oli taotlejaid tervest endisest liidust 400, vastu võeti 15, välismaalasi ka. Me saime selles koolis väga erinevaid informatsiooni ja fantastiliselt erinevaid kogemusi, seehulgas helitehnika, valguse, kostüümide jne. osas.

Meie kursuse juhendajaks oli Vjatšeslav Anatoljevits Šalevitš. Ta pole kuivetonud dotsent, vaid tegevnäitleja ja tegevlavastaja Vah tangovi nim. teatris. Ta mängib koos Lanovoiga, Uljanoviga ja ka samu osasid, nad vahetavad eri etendustel üksteist välja. Õppejõuks oli ka akadeemik Šarojev, kes on teinud suuri parteikongresside kontserte. Tema käsi oli kõvasti sees ka Moskva olümpiamängude avamisel ja lõpetamisel, kus peale muusikalise ja visuaalse külje oli pööratud suurt tähelepanu valgusefektidele, kasutatud slide jne.

Eesmärgiks oli seadud kujundada universaalset kunstiinimest, kes suudab haarata tervikut. Vastu võeti neid, kes olid vähemalt 2 aastat mingil erialal professionaalina töötanud, aga siis hakati arendama uusi oskusi. Šalevitš seletas, et kui tulid õppima professionaalse lauljana, siis ära siin laula jne. Mustkunstnik peab laulma, pantomiimitegija rääkima, laulja tantsima. Kui oli opereti ja muusikali eksam, ei tohtinud laulda need, kes olid tulnud õppima lauljana: Nadja Sarkasjants ja mina.

Selle osakonna on lõpetanud Pugatšova ja paljud teised kuulsused. Laima Vaitkule lõpetas 2 aastat enne mind. Minuga koos õppis laia profiiliga lavastajaks näiteks mustkunstnik Popov, kelle trikid on patenteeritud ning neid kasutatakse ka välismaal, eriti Saksa-maal ja Hollandis.

Kas mujal maailmas on ka midagi sellist olemas?

Kindlasti. Aga millegipärast tullakse välismaalt seda ala õppima just Moskvasse. Ja seda kalli raha eest. Minul õnnestus kursus lõpetada ja diplom saada veel tasuta. Aga praegu on õppe-maks kõrge, eriti välismaalastele.

Avatus Läände kogemuste omandamise mõttes?

Juba minu seal õppimise ajal oli GITIS avatud. Nendesamade Kremli kontsertide ja Punase väljaku paraadide kohta tehti ka paroodiaid. Kindralid ja polkovnikud, keda välja naerdi, naersid ise kaasa. Ühe sellise paroodia tegin ma ise ka Eestis. Nõuti ainult, et see poleks vene keeles.

Praegu võib kohata kunstiringkondades halvustavat suhtumist Venemaasse ja seal saadavasse haridusse. Aga metropol jääb metropoliks, ka siis, kui ta on laguneva impeeriumi keskus. Venemaal on kunstiinimesi rohkem kui Eestis elanikke. Selle suure hulga seas on mõned väga andekad ning nad on põhiliselt koondunud Moskvasse ja Peterburisse. Ka Läänes esinevad ju paljud kodumaal hariduse saanud vene kunstiinimesed väga suure eduga.

PÕHIMÖTE ON VÄGA LIHTNE: ESTRAAD PEAB KOGU AEG UENEMA NING ESTRAADLIKE UUENDUSTE SISSEKAND- MINE KLASSIKALISSE KUNSTI VÕIKS TÕSTA SELLE MÕJUJÕUDU.

Miks Teie just seda eriala läksite õppima?

Mu senine töö valmistas mind selleks ette. Alustasin "Vanemuises", siis sattusin 1977. a. Riiklikku Filharmooniasse estraadi peale, töötasin koos Baskini ja Abeliga ning teiste humoristritega. Eriti pean ma lugu Abelist. Teised humoristid kasutasid tihtipeale tõlget vene keelest. Abel pani endale kirjutama eesti autorid. Mis sellest, et ta Kassi lood pärast kõvasti ümber tegi, autoriks jäi figureerima Kass. Siis läksin juhuse taht üle RAM-i, laulsin mitu aastat esimest tenorit, paar korda ka solistina. Paralleelselt tegin Lembit Sibulaga estraadietendusi — "Cippolino", "Tähtede langemine". Tahtsin eri valdkondadest saadud teadmisi kuidagi ühendada, süsteemi viia, arvasin, et estraadlike võtete sissekandmine akadeemilisse kunsti, ka sellesamasse RAM-i, võiks tema kunstilist mõju publikule suurendada.

Estraadi on suhteliselt raskem teha kui näiteks tragöödiat. Tragöödias klassika mängib enda eest ise. Aga estraad on

ühapäevaliblikas, nädala lugu, temasse kui kergesse žanri suhtutakse halvustavalt. Selleks et püsida, peab ta enda eest kogu aeg võitlema, uuenema, millegi ootamatuga üllatama.

Kas võiks seda ka klassikalisse kunsti üle kanda?

Klassikalisel kunstil ei pea alati olema estraadlikke jooni, aga midagi omapärast, uudset võiks ka tema mõjujõudu tõsta. Siin on muidugi omad piirid, mõnikord saan ma ka ise pärast aru, et osa mu ideid on hullumeelsed. Aga ma tahan katsetada, kui kaugele võib minna, et efekt oleks positiivne, mitte negatiivne, tunnetada piire, seaduspärasusi. Ma loodan, et ma selle sihi saavutan.

Koolist tagasi tulles oleksite Te võinud minna estraadi. Oleks vist olnud majanduslikult kasulik.

Majanduslikult kindlasti. Mingil määral ma nii ka praegu teen. Kuid ma ei loe seda enda jaoks peamiseks, see viib mind kõrvale mu enda seatud pealisülesandest. Ma tahan artistidele selgeks teha, et kontsert ei alga esimese looga ega lõpe viimasega, vaid et täisväärtuslikuks kontserdiks on vaja midagi enne ja midagi pärast seda, et kontserdi sees peab olema mingi tõeline arendus. Ja et igaüks teeks just seda, mida ta oskab, mida ta on õppinud.

Me pole ju jõudnud sinnamaani, nagu mujal maailmas, et kontserti panevad paika 4—5 inimest: üks vastutab muusika, teine valguse, kolmas kostüümide, neljas liikumise eest.

Meil aga tuleb ette, et lavastaja teeb ka dekoratsioonid, kuigi ta seda ala pole üldse õppinud.

Võib-olla pole tal teist võimalust.

Ei usu, oma "ego" on mängus. Drastiline näide oleks, kui lavastaja tahaks ka dirigeerida. Ma saaksin veel aru, et dirigent tahab lavastada.

Enne Te rääkisite, et koolis püüti teha teid professionaalideks kõigis valdkondades.

Õigus, selleks et omandada oskust näha tervikut. Aga iga inimene tehku ikka seda, mida ta on õppinud. Tervikut nägema peab ka õppima.

Kuidas Teil on õnnestunud oma eesmärgi poole liikuda? Teie koolijärgsetest tegemistest on seni ilmselt kõige tuntum RAM-i "Toimetused Tormisega".

See etendus tekkis tahtmisest muuta ära trafaretne mõtlemine RAM-ist: mees ainult seisab ja laulab. Pealegi oli võimalus näidata Tormise muusikat veel ühest küljest, selle mitte ainult meditatiivset, vaid ka atraktiivset poolt. Tormis on südamega olnud kogu aeg Eesti küljes, kirjutanud seda, mida ta süda on tahtnud ütelda, situatsioonist ja

riigikorrast olenemata. Mõni asi on kohe läbi läinud, mõni mitte. Oli võimalus neid ühte kimpu kõita ning just tänase päeva seisukohast mõtestada.

Läks vist korda. Tormis ise ütles, et algul oli ta kartnud: tuleb mingi noor nolk, võtab minu lood ja ei tea, mida ta nendega teeb, aga tulemus oli talle endalegi rahuldust pakkunud.

Pärast seda läksid minust mööda need paar etteheidet, et ma olevat asja näinud liiga tumedates värvides ning oleksin pidanud mõtlema helge tulevikule peale. Kibedalt räägib oma kodumaa äraspidistest nähtustest ikka see, kes teda tõeliselt armastab.

Mis see etendus meestele ja Teile endale andis?

Meestele andis ta kindlasti juurde enesekindlust, arusaamist, et nad on suutlised tegema rohkem, kui nad on siimaani teinud.

Mulle andis see ka kõvasti enesekindlust juurde. Pean õnnestumiseks seda, et oskasin dirigendi Ants Sootsi ja dirigeerimise osavalt ära peita.

Kenasti läks ka "Õllesummer". Põhiidee "Õlu on röömsate inimeste jook" tuli ka kuulajate meelest selgelt välja.

ERSO lastelavastusega jõudsite sinnamaani, et ka ERSO sulas. Et pillimehed laulsid koos laste ning nende isside-emmedega "Rong see sõitis tsuhh-tsuuh-tsuuh". Algul mängisid, siis laulsid ka. See oli kena, sellest jäi hea mälestus.

Te rääkisite, et koolis õpetati Teid panema lauljaid rääkima ja tantsijaid laulma. Kas seda tarkust olete ka saanud rakendada?

Jaa. "Laanelille" lavastamisel Estonia Talveaias.

Arvatavasti polnud kõik õnnestunud, kuid mulle tundub ebaõiglasena Estonia Teatri direktiooni otsus see tükk mängukavast maha võtta. Seda enam, et tal oli publikumenu. Kõik 9 etendust mängiti täissaalile, kusjuures enamik pileteid läks müüki mitte kassa kaudu. Räägitakse, et isegi Tartust ja Võrust sõitnud inimesed "Laanelille" vaatama.

Alguses ma kavatsesin lavastada ühte teist tükki suurel laval. Aga tolleaegne Estonia Teatri direktor Viller ütles, et suur lava on täis, tehku ma midagi Talveaia jaoks. Tegingi. Ta jäi rahule.

KUIDAS TAASLAVASTADA "AINULT UNISTUST"?

Nüüd on Viller Tartus. Kas Te talle sinna järele ei kavatsite siirduda?

Meil oli kokkulepe, et ma selle tüki, mida ma talle Estonia Teatri suurele lavale pakkusin — Kõrveri "Ainult unistuse" — lavastaksin uuesti Tartus. Aga nüüd on tekkinud tõrge. Vanemuis- lased tahavad, et ma tooksin tegevustiku nüüdisaega, paneksin poliitilist satiiri praeguse Eesti kohta sisse. Aga mina

pole nõus.

Miks siis? Praegu on ju moes kaas- ajastada vanu teatritükke, eriti operette. Seda on tehtud "Ugalas", "Endlas" ja vist ka Tartus.

Teatritükke võib laias laastus jagada kahesugusteks. Ühed on sellised, milles mingisugune üldinimlik olukord või kirg on põhisuks, muu on nagu deko- ratsioon, mida võib vahetada. Neid on kerge kaasajastada, ümber teha.

Teistes on väga oluline konkreetne ajalooline olustik. Minu arvates kuulub "Ainult unistus" nende hulka. Nende ümbertegemine on vägistamine. Toon näite. "Ainult unistuses" populaarseim on teatavasti "Kerjuse laul" Helend Peebu esituses. Kerjuseid oli esimese Eesti Vabariigi ajal, on praegu. Aga praegused kerjused pole sellised, nagu olid tollal, mentaliteet on muutunud. Sama "Kerjuse laul" kõlaks praeguse kerjuse huultelt võõrastavalt. Koos sõnadega peaks ümber tegema ka muusika, et lavastus mõjuks loomuli- kuna. See oleks aga juba hoopis teine lugu. Ja see ei kehti "Ainult unistuse" puhul üksnes tolle laulu kohta.

Võib-olla ma eksin. Mida arvavad potentsiaalsed kuulajad, kes on näinud seda lavastust 40 aastat tagasi? Avaldage arvamust, kirjutage! Võib-olla leiame üheskoos mingi lahenduse.

KUIDAS NÜÜDISAJAS- TADA LAULUPIDUSID?

Meie jutuajamise algul ütlesite, et Teid õpetati lavastama kõike — laulupidudest balletini. Kuidas lavastaksite laulupidusid?

Üle-eelmise laulupeo järel küsiti ajakirjanduse vahendusel kõigi inimeste käest, mida võiks teha teisiti? Vastasin: meil on 8—9 teatrit, igas neis sõna- meistreid, keda rahvas austab ja armastab. Miks ei võiks nad laulude vaheaegadel lugeda isamaalist luulet või isamaalisi tekste?

Nüüd siis Mikiver lugese. Aga veel?

Olen üht-teist Arengule välja pakkunud, aga suhtumine on olnud leige. Estraadist võiks mõndagi üle kanda. Olete näinud ju televisioonis, kuidas näidatakse üheaegselt tervet bändi ja selle kõrval lauljat. Tehniliselt oleks näiteks võimalik jätta vaatajaile mulje, et laulu "Mu isamaa on minu arm" juhatab Maestro ise. Küllalt palju on filmilindile salvestatud erinevates variantides tema dirigeerimist, tema käsi. Minu arvates oleks sellel võimas efekt. Mõni teine võib öelda, et see on näotu, hullumeelne idee, pühaduse rüvetamine.

Maitse küsimus. Aga maitse küsimus pole tõsiasi, et kõik asjad arenevad ja nii peaks arenema ka meie laulupidude lavastuslik külg. Sisu võib olla surnud,

aga vorm peab olema selline, et see rahuldaks nüüdisaegset, tehnika ja teaduse ajastu inimest, et ta saaks sealt nüüdis- aegset informatsiooni, et tal ei hakkaks igav, et lauluväljakule tulnud ja pileti eest maksnud inimene saaks midagi rohkemat kui see, kes vaatab etendust televisioonis. Minu arvates on see laulupidude säilimiseks tähtsamgi kui praegused vaidlused repertuaari ümber.

Mida võiks teha peale selle fan- tastilise või hullumeelse idee teosta- mise?

Me räägime aina "Maa, maa, maa", aga me oleme ju ka mereriik. Ja meri on laululava kõrval. Aga ühtegi korda pole merd puutunud.

Ei tea, kas sellepärast, et meie president on Meri. Nii et ideid Teil on.

Oo jumal, kui palju. Tuleks üle võtta paljud teiste maade kogemused suurürituste korraldamisel, lähtuda kõigepealt sellest, et kogu laululava ja selle ümbrus on lavastaja mänguruum. Teiseks — õppida staadionikontsertide kogemustest sundida inimesi vaatama sinna, kuhu lavastaja arvates nad peaksid vaatama. Kui staadioni kolm külge on pimedad, siis rahvas vaatab neljandale küljele — lavale. Lavastaja ei tohiks lasta endale peale suruda kooride laululaval vaheldumise rütmi — 20 minutit laulu ja siis kooride vahetusest tingitud vaheaega, kui naised räägivad omavahel juustust.

Juustust on ka vaja rääkida. Ja laulupeod on pikemad kui staadioni- kontserdid ning ei toimi pimedal ajal.

Need on muidugi lisaraskused. Kuid usun, et osav lavastaja suudab asja korraldada nii, et rahval on kogu aeg kuulamist ja vaatamist, välja arvatud väljakuulutatud vaheajad. Umbes nii, nagu on tavalisel kontserdil.

Niisiis on kultuurijuhid "Ainult unistuse" puhul novaatorid, Teie aga konservatiiv. Lauulupeo puhul on lugu vastupidine — nemad konservatiivid, Teie novaator. Milles on Teie arvates asi?

"Ainult unistusest" ma rääkisin. Mulle tundub, et laulupeo pole ainus suur laulu pidu, see on eelkõige kõigi eestlaste meditatsioon. Tullakse üle Eesti kokku, tuntakse end ühise tervikuna, suure, laulva rahvana. Ja seda kõige tähtsat saaks tänapäevaste lavastuslike vahenditega paremini välja tuua, kui on senini tehtud.

Mis aga puutub konservatiivsusesse, siis on see üldinimlik joon. Mõnikord murtakse see läbi, siis muutub see läbimurre uueks šablooniks, ütleksin — uueks konservatiivsuseks.

Oma ala tundev inimene peab igal konkreetsel juhul asjatundlikult otsustama, kus jääda vana konservatiivsuse juurde, kus minna uuega kaasa, kus olla päriselt

KALJU SARNIT

Kes te olete?

Minust on välja kujunenud elukutseline pillimeister. 1953. aastal lõpetasin Tartu Muusikakooli, muusikaõpetajana olen töötanud Narva, Võru, Põlva ja Tartu muusikakoolides. Töö kõrvalt olen tegelnud pillide valmistamise ja ka nende parandamisega. Pille teen igat sorti, välja arvatud puhkpillid. Minu klaverihäälestuse ulatus on nii 30—40 tuhat klaverit, kõik need on ka korda ja häälede saanud. Olen töötanud mitmes klaverivabrikus ja klaverihäälestajana on mul kõrgeim kvalifikatsioon — VI järk.

Sünnilt olen Võrumaalt, üsna ligidal August Teppo kodukohale.*

Kas pilli puhul on nii, et see on meistrile sama armas nagu oma laps?

No on ikka! Ma ei tee pille kindla standardi järgi. Iga pill on teisest erinev. Väljast vaadates ei pruugi asjatundmatu arugi saada, mille poolest üks teisest parem on ja miks on kõlavahe. Teisel pillil on hoopis paremad, eht Itaalia vabriku keeled, samas on järgmisel kasutatud segakeeli. Ja teiseks — välis-

* August Teppo 120. sünniaastapäeva puhul k. a. augustis avaldame siis K. Sarniti mälestused temast.

viimistlus on pillide puhul keeruline, ornamentika võib nii keeruliseks teha, et pill on kui kunsteos. Kõigil pillidel ei tule võrdselt head häälekõla ka. Mõni pill saab hoopis parema kõla.

Millest oleneb pilli kõla?

See on salapärase asi. Seda ei tea kandlemeister, ei tea klaverimeister. Töötades klaverivabrikus, kus omal ajal tehti 30 klaverit kuus, seal tegin ma pillidele lõpphäälestust. Ja tuli välja nõndamoodi, et vaid mõned nendest olid väga head pillid. Aga kõik nad olid ometigi standardi järgi tehtud!

Sai mõnda pilli ehk hinge rohkem sisse?

Ei ole, see on ikka puit. Puit on akustiline võimendaja, siin pole tegemist elektroonilise võimendusega. Puitmehaaniline võimendus on see, mis annab kõlale karguse. See kõla asi on tänaseni saladus, avastamata nagu Stradivari. Kui palju tehnikat ja teadmisi on kaasaja inimestel, aga mitte midagi ei ole võimalik päris järgi teha. Ja ometi on keeled samad kui teistel. Seepärast, selle hea, ideaalse häälekõlaga pilli tegemine pole mitte ainult minus. Kõla kujuneb välja siis, kui pill on komplektne ja esimese loo saab ära mängida.

Ühe pilli valmistamine on tõeline käsitöö. Kui palju aega nõuab ühe lõõtspilli valmistamine?

Neid tunde ikka kulub, nii 1100—1300, kõik oleneb jällegi sellest, kui peene täpsusega teha see pill. Muidugi, paljud on esitanud arvamuse, et ei maksagi seda keerulist teha, tehku ma lihtsam: puukast ja värvitud lauad, peaasi, et mängida saaks. Aga vaat, minu südametunnistus ei luba taolist teha. Üks õige meister ei saa endale haltuurat lubada.

Tallinna muusikud toovad minu kätte oma akordione remontida. Siin Eestis ei ole teist sellist pillimeistrit, kes oleks suuteline akordionile tegema uue vahelõõtsa.

Kui tihti satub Teie kätte pill, millele on inimene haiget teinud?

Teate, viimasel ajal olen ma lausa hädas nendega. Tuuakse mulle siia iga-suguseid lagununud akordione ja lõõtspille. Rahvas uusi osta ei jaksa, uued on kallid ja polegi teisi võtta. Nüüd on põõningutel kõik üles otsitud. Kotiga tuuakse siia viimanegi risu, et tehku ma sellest pill. Eks ma esimesed aastakümned tegin rohkem Teppo originaalidele remonti. Uusi lõõtspille hakkasin

tegema 25 aastat tagasi. Need on jõudnud mitmesse Euroopa riiki, Soome ja Saksa-maale. Kõige kaugem koht on New York, Esto näitusel. Pillid on tunnustust saanud ka siin, Eestis. Neid diplomeid võin ma kõigile näidata.

Et pillimeistriks saada, on liialt vähe sellest — olla muusik...

Siin peab väga palju tööalasi tundma. Pilli meisterdamine, siin peab olema peenmehaanik, siin peab olema kullassepp, peentisler, tundma puidu, naha ja teiste materjalide tehnoloogiat. Peab olema häälestaja ja loomulikult ka muusik, kuidas muidu teha head pilli, kui sa ei oska sealt välja midagi mängida.

On olnud Teil elus juhtumeid, kus Te ei taha Teilt pilli tellinule enam pilli valmistada?

On küll. Ma nime ei nimeta, selline kuulus pillimees... Peale minuga tehtud telesaadet tuli ja valis pilli välja. Aasta pärast ostis veel teisegi. Hiljem võttis ja müüs need minu pillid Rootsisis mitmekordse hinnaga maha. Ostis ise pillid äri eesmärgil ja jäi seda vana pillitükki mängima. Õelnud siis kohe, aga mulle rääkis, et ostab lastele ja endale mängimi-

novaator, mitte aga moe sabas sörkiv pseudonovaator.

Mida teeksite tavalise kontserdi efektiivsuse tõstmiseks? Näiteks Kaljuste koori või gregooriuse koraali laulmise puhul?

Peab mõtlema. Üks ekspromptidee siiski kohe. Kaljuste koori digitaalplaadid on ju suurepärase kvaliteediga, toredasti sisse lauldud. Miks mitte kasutada estraadiefekti: tagant tuleb laul lindilt, aga koor laulab sama asja. Arvan, et efekt oleks mõjuv.

See võte võiks eriti sobiv olla väikeste kammerkooride puhul, mida tehniliselt on raske kohapeal võimendada.

Eesti koorid käivad praegu tihti

esinemas välismaal ja see tuleb neil vokaalselt päris kenasti välja. Aga kas alati lavastuslikus mõttes? Kas võik-site neid selles osas abistada?

Miks mitte. Ma pole abist ära õelnud kellelegi, kes on minu poole pöördunud. Aga ka Läänes on ju oma kaanonid. Ma ei tea päris hästi, kuidas seal suhtutaks, kui gregooriuse koraali laulev koor rakendaks mingeid estraadilikke võtteid.

"ÜKSİK HUNT" POLE SÕBRUNEMISE VASTU.

Millised on Teie suhted teiste lavastajatega? Kas tihedad?

Ei, ma olen üksik hunt. Teiste lavastajatega oleme teretuttavad. Võib-

olla mängib oma rolli ka see, et mul pole, erinevalt teistest, konservatooriumi haridust. Ning mu lavastuspõhimõtted on mõnevõrra teistsugused. Olen ju ka alles oma eluülesande täitmise alguses, suurtest saavutustest on veel vara rääkida.

Kas Teid üksiku hundi roll rahuldab?

Rahuldab küll. Aga samal ajal pole mul ka midagi teiste lavastajatega tihedama läbikäimise vastu. Eriti, kui ma nende hulgas leiaksin mõttekaaslast, mida ma siiralt loodan.

"Üksiku hundi" mõtted pani kirja teine "üksik hunt"

Herbert Vainu

Oli selline lugu, et "Ummamuudul" oli esimeseks lõõtspilliks vana pruugitud Teppo pill. Tulid siis poisid minu juurde, et mis viga — ei saa mängida, tertstoonid madalamad, häälestus ei lähe kokku. Et pill tahab timmida, muidu peab kogu aeg valeutama.

Ma ütlesin, et tol ajal oligi pillil selline timm, pooleülenurga häälestus. Kui Teppo pillile panna peale kaasaegne häälestus, ei ole see enam Teppo timm. Teppo lõõts ei ole orkestris kasutatav, see on soolopill. Aga jah, "Ummamuudu" ostis minult lõõtspilli ja on sellega endid kuulsaks mänginud.

Aare Plaki foto

seks. Mulle oli see igatahes solvav, sellise peetusega ei saa ma leppida.

Pillid on Teie elu. Olete rahul sellise saatusega?

Olen rahul. Ja olen teatud määral õnnelik, sest olen suutnud eesti rahvale olla vajalik. Neid pillimeistreid on siin Eestis nii vähe.

Saab Teie süda rahul olla — olete saanud oma oskusi ja pillitegemise tarkusi oma pojale edasi anda?

Nii see ei ole. Ma kasutan oma pere liikmeid rohkem abitöölisena pilli valmistamise juures. Minu perest ei tule kahjuks pillimeistrit. Ei pojast ega lastelastest. See on ikka lisaks eespool loetud omadustele looduse poolt sisse pandud. Meister on lai mõiste. Meistriks võib ennast ka see pidada, kes parandab pillil ühe klahvi ära.

Kuidas Teie tundub, on see Eesti elu natukene kurvamaks läinud?

Rõõmu ja lusti on nagu vähemakt jäänud. Mulle tundub, et nii see on. Minu toodang — pillid — jäävad seisma. Asi pole selles, et keegi mängida ei tahaks. Neid pillitellijaid on kümme, aga võimu pole, raha ei jätku. Nad ei suuda mulle isegi pilli materjali eest maksta. Mul on

oma pillide peale investeeritud tohutud summad ja kätte ei saa. Siin on mitmel muusikakoolil lõõtspillid saada — Põlva, Räpina, Võru. Otepää kogub juba neli aastat raha. Aga rahasid muusikakoolidele ei eraldata. Ma siis mõtlesin ja võtsin vastu otsuse — mina annan need pillid tasuta kasutamiseks koolidele niikaua, kuni nad leiavad kuigipalju raha, et mulle vähemasti materjali eest tasuda.

Tundub, et pillitegemisega püstirikkaks ei saa?!

Tegelikult on nii, et materjalide peale kulutused mahaarvestades jääb minu töötasuks 600—800 krooni, mis teeb tunni hinnaks 4 krooni. Head pilli ei tee puust ja õhust. Sinna juurde on kõike muud ka vaja ja see kõik on väga kallis. Arvamus, et mis meistril viga, pilli eest saab kätte 7—8 tuhat, ei pea paika.

Teil pole siin Sõreste mõisa maadel asuvas kodus telefoni. Kas eelistate vaimuinimestele iseloomuliku maailmast eraldatust?'

Telefoniga on nii, et see riistapuu oleks mulle eluks vägagi vajalik. Kui palju kergemaks kõik läheks!

Käisin seda avaldust sisse viimas, näidati kausta, kus paarsada avaldust. Öeldi, et ei ole lootustki minusugusel. Huvitav, mõtlesin. Kas mul polegi siis midagi eesti rahva heaks ja kultuuri edendamiseks tehtud. Ei hakanud seal kauplema. Kurb ainult, et elu lõpeb enne ära, kui mina telefoni saan.

Kuidas on Teie tervis sel lumevabal jõulukuul?

Neid hädasid on, kõrge vererõhk ja süda annab tunda. Profülaktika käib pidevalt. Eks püüad seda tervist hoida, seda, mis olemas on. Mul on oma kindel päevakord. Hommikul ja pärastlõunal jalutan. Tööle teen pausi ja iga päev mängin tund aega lõõtspilli. Sõrmed peavad olema sissemängitud. Ei ole nii, et vaat, tulevad külalised ja nüüd alles võtan lõõtsa kätte.

KAJA GRIGORJEV

(Lühendatult Põlvamaa ajalehest "Koit")

***

Mida on mul lisada KALJU SARNITI loo juurde? Minu enda jaoks oli see tõeline elamus — kohata suurepäraselt inimest ja oma ihusilmaga näha Teppo Lõõtsa valmimist. Sõnad tunduvad üksjagu tühistena.

See mees seal äraunustatud Sõreste mõisas elab selle nimel, et armsal Eestimaal oleks ka viiekümne aasta pärast mängijatel Teppo lõõtspile. Et Eestimaal jääks musamüra kõrval alles elus muusika. Vanameistri tervis streigib... Mulle tundub, et need südame "valed toonid" saaksid hoopis õigemaks, kui Kalju Sarnit saaks kinnitust, et tema elutöö järele on ka homme vajadust, et ükskord saab eesti rahvas taas nii rikkaks, et jõuab endale pilli osta. Tahtjaid ju oleks!

Eesti rahvas on läbi aegade rasked päevad üle elanud muusikaga. Oleks ehk kasu tervele Eesti rahvale, kui riigi rahadest leitaks summad rahvamuusika toetamiseks või koguni teeks mõnigi valimisliit valimiskampaaniaks mõeldud rahadest selleks sihteralduse.

Aga muinasjutud on lõppenud. Ühelt vaese riigi rikkalt valitsuselt oleks liiast tahta abi. Ja nii on Põlvamaa metsade vahel üks mõnus elamine, kus pille meisterdab Kalju Sarnit.

Kaja Grigorjev
Põlva, 22. jaanuar

Veebruar 1925

“Siin võis selgelt tunda, mis tähendas kõrgem ja peenem meeskoori laulukultuur,” kirjutas Artur Lemba Tallinna Meestelaulu Seltsi 14. veebruaril “Estonia” kontserdisaalis toimunud kontserdi kohta. Kavas olid Soome heliloojad: Sibelius, Palmgren, Järnefeldt jt. Konstantin Tüürpu, kelle tervis viimasel ajal kiita polnud, üllatas oma temperamendiga. Ajaleht “Kaja” märkis küll, et “crescendos tuleks soovida enam ulatust ja laiust ning vähem sforzatos”, kuid lisas tunnustavalt, et “saavutatud pianissimo kui ka hääle jõuline lainetus jätvad alati mulje, et seda kooritehnikat oleks raske üle lüüa.”

Omaette kontserdi andis noorteühingu “Koit” koor hr. Herbert Roosmanni juhatusel. See oli noor koor ja ka arvuliselt polnud ta kuigi suur. Theodor Lemba leidis, et ülesastumisega tulnuks veel viivitada — häälekool jättis soovida, samuti vajanuks laulud veel peenemat väljatöötamist.

27. veebruaril kogunes aga oma esimesele harjutusele Viljandi uus meeskoor, kes hakkas tööle “Koidu” seltsi osakonnana. Kokku tuli 35 huvilist. Koorijuhiks sai Karla Grünwald.

Kui kohe Viljandiga jätkata, siis veebruaris 1925 korraldati siin läinud aasta 1. detsembril meie iseseisvuse eest langenud kangelaste perekondade toetuseks “Ugala” teatrisaalis suurejooneline kontsert. Ühe osa kavast täitis garnisoni orkester hr. Julis Vaksi juhatusel. Orkester oli viimasel ajal hästi edenenud. Ainult koosseis oli väikesevõitu, mistõttu ettekanne polnud vajalikul määral jõuküllane. Eriti kenasti tuli kuuldavale avamäng Verdi ooperile “Rigoletto”. 2. osas esines prl. Urbel oma õpilastega nii üksik- kui rühmatantsudes. Kava 3. osa moodustasid hr. Karla Grünwaldi transkriptsioonid sümfooniaorkestrile, mis mõni aeg tagasi olid saanud rahvaülikoolide pidul eriliste kiiduavalduste osaliseks. Lööknumbriteks osutusid jällegi mars ja koor Bizet’ ooperist “Carmen” ja Miina Härma “Tuljak”. Palju lõbu valmistas komöödia “Armas onu” “Ugala” näitlejate esituses.

Kammerkontsertidest äratas tähelepanu 4. veebruaril “Estonia” kontserdisaalis toimunud Eugene Ysaye viiuliõhtu. Ta oli juba eakas, kuid endiselt tulise temperamendi ja värske ettekandeviisiga. Kontserdi keskpunktis oli Mozarti G-duur Kontsert, mille ideaalse ettekandega suutis ta pakkuda kuulajaile kõrgeväärtuslikku kunstilist naudingut.

27. veebruaril esines “Estonia” kontserdisaalis vahepeal end Saksamaal täiendanud Vanda Saarmann. Artur

Lemba märkas, et pianist on saavutanud tehniliselt suurema vabaduse niihästi tugeva löögi kui ka kiire sõrmejooksu kujul. Eriti õnnestusid need teosed, kus oli vaja näidata jõudu ja hoogu. Vähem meeldiv oli tema “piano”. Rikkalik pedaali kasutamine kiiretes staccato käikudes takistas läbipaistva ja selge kõlapildi tekkimist. Kavas oli tal 3 kapitaalset teost: Schumanni “Davidsbündlerite tantsud”, Francki “Prelüüd, koraal ja fuuga” ning Chopini “24 prelüüdi”.

Aleksander Arder tõestas oma järjekordse kontserdiga, et ta oma kõlavat ja kaunist häält suudab ikka veel edasi arendada. Samuti olid küpsenud tema muusikast arusaamine ja tõlgitus, mida tähele võis panna eriti arias Borodini ooperist “Vürst Igor”. Kuid kontserdil käinud Theodor Lemba kirjutas ka, et “kahjuks ahvatlevad teda siiski veel tema häälevõim ja kõrgesti arendatud hingamistehnika paiguti kõrgete helide ilmutamisel kõlavuse paisutamise suhtes liialdamiseks, mille all vahel ka helikõrguse täpsus kannatab”.

Sellel kontserdil olid kaastegevad

VILJANDI MUUSIKAJUHID
1925

J. Vaks

K. Grünwald

Olga Mikk-Krull Debussy ja A. Krulli lauludega ja Hugo Laur Juhan Jaiki ja Sandor Petöfit deklameerides. Rahvast oli rohkesti.

Haruldaset suur oli osavõtt meie lauluveterani Aino Tamme ja tema õpilaste Liidia Tamme ja Melanie Sepp’a lauluõhtust 15. veebruaril Viljandi “Ugala” saalis. Kava oli valdavalt kergesisuline. Selgus, et õpilased on veel üsna algajad, Aino Tamme enda hääle aga vananemise tõttu oma endist veetlust kaotamas.

Tartu “Bürgermusses” astus romantilise kavaga üles kohalik viiulikunstnik Vladimir Samõko. Õhtu peateos oli Paganini Viiulikontsert. Ka raskustest kubisev Bazzini “Scherzo fantastico” mängiti oma topeitvõtetes, staccatos, flageolettides ja muudes keerulistes käikudes puhtalt ja selge intonatsiooniga. Seejuures jäi tema toon mahedaks ja kauniks, ja mis peasi — väga tundeliseks.

“Estonia” töötas sel hooajal teatavasti vähendatud koori ja orkestriga. Pärast mõningaid operetilavastusi tuli 3. veebruaril lavale Puccini “Tosca”. Theodor Lemba kirjutas: “Meie vähendatud orkestrikogu “Estonia” teatris ei võimalda täielikult helilooja kavatsustes ette nähtud värvirikust saavutada ja kuigi hr. Kull püüdis dramaatilisi momente tarvilike kõlaliste jõuavaldustega karakteriseerida, siis ei õnnestunud see temale sellepärast, et siis forsseerimine tundus. Õrnema iseloomuga muusikakohtadel oleks pidanud orkestri kaasmäng detailirikkamalt ja tagasihoidlikumalt välja töötatud olema, siis oleksid ka dünaamilised vastandid kaunima kumerusega esile tulnud.”

Nimiosa laulis Helmi Einer. Algul andis tema laulmises tunda teatav teravus, kuid hiljem see kadus ja juba 1. vaatuse lõpul läks tal korda hiilata kõlavate kõrgete nootidega. Alfred Sällik laulis Cavaradossi osas algul õige meeldivalt pehme tooniandmise ja ilusa “mezzo voce’ga”, mille juures ka kõrged helid õnnestusid, kuid 3. vaatuses tundus, et see raske osa on temale väsitav. Karl Viitol Scarpia rollis rahuldada, kuigi temal oli kalduvus “katkestatult” laulda, väheks jäi “bel cantot”.

Alfred Sällik tegi “Toscaga” 7. veebruaril ka oma 15. aasta lava-tegevuse juubeliääduse. Saal oli välja müüdnud. Juubilaril enese esinemine ja hääle olid seekord mõjuavaldavad. “Estonia” kinkis juubilarile loorberipärja ja “ümbriku”, näitlejad pr. Pinna isikus kulduuri, aga mulgid — lauataie toidukraami ühes kaljakapa, õllekannu ja muu selle juurde kuuluvaga. Telegramme, sealhulgas võõramaiseid, loeti ette pool tundi.

"MA OLEN SEPA POEG"

Harald Uibo — 75

Jaauari kõige tuisulisemal päeval kohtusime Harald Uiboga eesti Meestelaulu Seltsi "kontoris", et veidi juubelijuttu puhuda. Sisseastudes hüüdis ta pärast tervitamist: "Vaata, selline ilm mulle meeldib. Minu sünni ajal olnud ka tuisud." Ja tahehtamatult assotsieerub, kuidas juubilaril käe all lugematuid kordi on saali prahvatanud G. Ernesaksa "Lauliku talveüksinduse" algus: "Lumi tuiskab, mina laulan..."

Eesti meeskooridele on Harald Uibo olnud palju aastaid "oma mees". Tema asutatud ja juhutatud koorid on moodustanud eliidi, tema pikaajaline koorijuhitegevus pühendatud esmajoones meeslaulu hüvanguks. Tunnen huvi, kuidas see kõik sai alguse.

See Uibo nimi on isa-isalt ja tähendab uibu puud — õnapuud. Minu isa oli pärit Rõngu vallast Pudrumäe talust. Isa oli sepp, olla sepatööd õppinud Peterburis. Ema oli lähedast Nursi vallast. Enne I maailmasõda tulid nad Võru- ja Tartumaa piirile — Valgjärvele, kus isa pidas sepaametit ja ema tegi mõisatööd. Valgjärvel ma ka 9. märtsil 1920 sündis.

Selle sünni päevaga olevat ka omamoodi lugu?

Kodused pidasid mu sünniajaks ikka 9. veebruaril. Õde ütles: "Sa oled Miina Härma ühel kuupäeval sündinud." Kuid sünnitunnistusel, mida esmakordselt konservatooriumi lõpetades nägin, seisab 9. märts. Nii see on nüüd igal pool kirjas. Ma arvan, et tookordsed talveilmad võisid olla sama tuisused nagu tänane ilm. Mägede-, metsade- ja orgudevahelised teed olid kinni tuisanud ja kui nad ükskord lahti läksid, oli hulk aega kulunud. Uusi ilmakodanik ootas muidugi nime. Majas olla olnud lausa riid, sest ema tahtis üht nime, õde teist. Vaid isa öelnud: "Mingisugust nime ei pane, las teeb ise endale nime." Nii või teisiti, kui isa siis ükskord Kanepisse läks poissi registreerima, oli kuu möödas. Muide, isa oli niisugune mees, kes tähtsa asja puhul ilma pudelita ei läinud. Ka kirikuõpetaja olnud mees, kes neid ilmaasju ajanud nii, nagu me seda kõik teeme ega öelnud mõnikord ära kenast koosistumisest. Seejärel asuti paberit täitma. Kuna kirikuõpetaja oli juba harjunud kolme tulpa, s.t. märtsikuud kirjutama, tegi seda ka nüüd. Nii ta jäi. See on minupoolne arvamus.

Lapsepõlv möödus niisiis Valgjärvel?

Meil oli suur pere ja mina lastest viimane — viies. Valgjärvel elasime mõisa moonakamajades, kuni 1925. a. kolisime isa ehitatud majja. 1929. läksin kooli. Sügiseti sain kooli mõnevõrra hiljem kui teised, sest tuli karjas käia. Lugemisega oli tegemist, sest enne kooliminekut ma lugeda ei osanud. Aga laulmisega olid asjad teised, sest kodus armastati laulda. Vennal oli kena tenor, õde laulis sõbrannadega mitmehäälselt. Isa laulu kuulsime harva. Aga siis, kui soru hinge alla oli võetud, kõlas "Kui Jumal maa ja taeva löi, löi Uibo-sepa ka..."

Nii et muusika köitis? Jah, mul tekkis ääretu janu õppimise ja eriti muusikaõppimise järele. Olin juba 9-aastaselt puhkpillimängija. Kui Valgjärvele asutati Ülemaalse Eesti Noorsoo Ühenduse (ÜENÜ) osakonna puhkpilliorkester ja mu vend ka seal kaasa löi, olin kohe tema sabas. Mäletan, et orkester alustas novembris ja aasta lõpuks olid kolm laulu selged. Jõulupeol siis mängiti neid oma 30 korda. Mina mängisin alti. Oli tahtmine edasi õppida. Kahel korral panin kodunt putku. Esimesel korral, veel poisikesena, läksin Võru Eduard Tamme juurde, kes võttis mind oma sõjaväeorkestri kasvandikuks, kuid kodunt tuldi järele. Ka järgmine kord toimus sama. Siis olin mõnevõrra vanem ja see võis olla pärast üldlaulupidu.

Võtsin osa üldlaulupeost?

X üldlaulupeol (1933) olla ma olnud kõige väiksem ja kõige noorem peoline, sest tookord lastekollektiivid ju osavõtjateks polnud. Tallinnas käisime Valgjärve orkestriga ja meil oli kohutavalt lõõki. Ühelt naabripoisilt sain laenata püksid, teiselt särki ja kasuema tõi Tartu täikalt odavad tagantööridega kingad. Kodust pandi kaasa leivapäts, keedetud mune ja isa andis ühe krooni. Astusime orkestriga jala Otepäele, sealt Paluperra ja rongiga Tallinna. Väga tugeva mulje jättis minule kui poisikesele esimene proov "Kalevi" aias, seal, kus praegu "Viru" hotell ja Kaubamaja. Eriti meeldis Raimund Kull: kui võimas mees, kui pikad käed, kuidas ta punnis kahe tuhande mängija vastu ja kuidas ta nad võitis! Imestas,

milline võim temas pidi olema, et ta need mehed võitis. Kull asetas Es-bassid vasakule ja B-bassid paremale äärelle, aga kokku ta neid ei saanud, sest tekkis loks. Eduard Tamme "Kalevis ja Lindas" on üks basside liikumine, mida ta kokku ei saanudki, lõpuks löi käega. Aga ime, peokontsertidel tuli kõik välja!

Rongkäigu päev oli kohutavalt kuum. Mul oli nudi pea ja ma sain päikesepiste. Kui lauluväljakule jõudsin, viidi mind esmaabi telki, kus lõpuks toibusin. Õhtupoolikul oli kõik korras. Mäletan, et mehed ütlesid: "Näe, Haraldil on juba näistehimu, astub kontsa peale." Kuid kontsa peale astuti hoopis mulle ja olidki mu kingad läbi. Õnneks parandasid mu kaaslased need nii, et järgmisel päeval sain käia.

Teise päeva hommikul tuli meie majutuskohta pikk, ilus ja noor daam autoga ja teatas, et ta on Lauljate Liidu poolt saadetud minule linna näitama ning abiks kontserte külastama. Käisime "Estonia" kontserdisaalis (olin pisike ega näinud seal teiste selja tagant suurt midagi), Harjumäel, Kadrioru lossis ja mujal. Siis oli õhtu käes, see daam kadus ja ma ei mäleta, kas ma talle "aitäh" ütlesin. Aga ilus päev oli ja ma sain kohutavalt palju muljeid.

Kuidas sattusid sõja hammasrataste vahele?

Väga lihtsalt. Kuni 21. eluaastani olin Valgjärvel. Viimased neli aastat tuli mul orkestrijuhi ülesandeid täita. Kuid tundsin kogu aja, et oleks vaja kuhugi minna ja teadmisi hankida. Korraga teatas sõber Tallinnast: "Tule, "Ginowkeris" saad tööd." Oli jaanuar 1941. Mängisime seltsimajas ühel peol. Poole õhtut mängisin ära, siis andsin orkestrijuhtimise üle ja tuttav poiss viis mind hobusega 25 km eemal olevasse Paluperra jaama. Juhuslikult kohtasin jaamas veel isa. Tal olid pisarad silmas ja see jäigi meie viimaseks teineteise nägemiseks...

Kasuema õde elas Tallinnas. Tema poegadest oli üks olnud politseinik, teine ohvitser. Kui esimest ööd seal olin, tuldi poisse arretereerima. Kuigi isikutunnistuse olin Valgjärvele unustanud, mind siiski ei puudutatud, aga sinna ma muidugi jääda ei saanud. Nii hulkusin linnas, kuni kohtasin üht miilitsat, kes üüris (!) mulle Rataskaevu tänava ühiselamus kolmeks päevaks toa. Hiljem olin ajutiselt "Ginowkeri" katlakütja ühetoalises korteris. Töötasin "Ginowkeris" ja sealt võimaldati mul minna konservatooriumi ettevalmistuskursustele. Mäletan, H. Kõrvits andis soldfööti, A. Niitofi juures õppisin laulmist jne. Aeg läks kiiresti. Märtsis käisin kutsealusena komisjonis.

Ja siis algas sõda.

Jah, juba 29. juunil olin Näituse väljakul, siis laeval "Tõnu" ja Leningradis. Magasime sadamas soolamägede vahel, kuni läks lahti sõit Uljanovskisse. Siis mööda Volgat Kamõšlovi, rongiga Balašovi. Juuksed aeti maha, tegime riviõppust. Oli kohutavalt kuum ja jõime toorest vett. Poisid jäid düsenteeriasse, mina nende hulgas. Õnneks paranesin. Tööpataljonis kaevasime mingisuguseid suuri kraave. Hiljem, sügisel, olime kuskil Tšapajevski lähedal raudteed ehitamas ja kolhoositööl. Tuli kasuks, et isa oli sepp. Nii olin ka mina mõnda aega tööl sepikojas.

Detsembris 1941 viidi meid Kuibõševisse. Sõit kestis millegipärast ligi kaks nädalat ja kohale jõudis minuga Leningradis alustanud 400 mehest ehk ainult 150. Kuibõševi sõjaväekomisjonis selgus, et luuakse eesti väeosa ja kunstiansamblid. Mitme õnneliku juhuse tõttu sattusin kunstiansambritesse. E. Kapp kuulas mu üle, anti sõjaväest vabastamise tunnistus. Seal olid juba O. Lauristin, P. Pinna jt. Jaanuaris 1942 oli meid seal üsna palju ja sõitsime kõik Jaroslavl, kus oli alanud kogunemine. Ansamblite (ERKA) ametlik avamine oli, kui ma ei eksi, 22. märtsil 1942. Alustas tööd koor, kus laulsid teiste hulgas V. Gurjev ja G. Ots.

G. Ernesaks tuli veidi hiljem. Mäletan esmast kohtumist. Ta istus rohekashallis vatijopis ja kontrollis lauljate sobivust kooridesse. Ta küsis, enne mõtliselt oma kustunud piipu paaril korral noodipuldil ühest äärest teise veeretanud ja mind silmitsenud: "Mida sa oskad, et siia tulid?" Kui olin vastanud, et sepatööd ja hobust rauda, libises tal üle näo kerge muie ning ta vastas: "No siis kõlbad teise tenoris küll." Sellega oli minu saatus ustatud. Laulsin nii sega- kui ka meeskooris. 1943. aasta esimesel poolel toimus ligi pooleaastane kontserdireis. Neil aastatel olime eriti lähedased Georg Otsaga.

(Järgneb H. Uibo sünni kirjapanemise kuul.)

Tol kaugel ajal, mida meenutan, olime mõlemad Tekla Kohaga (Koch) Valga linna tüdrukud, kes armastasid klaverit mängida ja võtsid seda tegevust tõsiselt. Vahe oli vaid vanuses, sündisin 12 aastat hiljem.

Väikeses piirilinnakeses, kus — mõtelge vaid — Konna ajal lubati vigurdada piiri Läti ja Eesti vahel, osutus lihakaupmees Kochi tütar Tekla pudukaupmees Sepa tütrele muusikaliseks autoriteediks, kelle juures 9-aastane Heljo õppis ühel suvevaheajal. Suvi ei ole ju eriti intensiivne tööaeg, kuid meelde on sööbinud, et õpetaja andis võimetekohaseid ülesandeid, mida oli võimalik praktiliselt teostada. Püstitatud eesmärgid osutusid kättesaadavaks. Kõik see tiivustas töötama edasi, ikka edasi! Lapsele oli selline hingeseisund väga oluline.

Tekla Koha ei töötanud klaveriõpetajana muusikaõppe-asutustes. Tema tööpõlluks kujunes ansambli töö solistidega nii teatris kui raadios. Väga paljude aastate kestel oli ta kindlaks toeks muusikas oma noortele kolleegidele. Ühes jäi ta aga endale kindlaks — realistlikus suhtumises oma noortesse kolleegidesse, neid ei üle- ega alahinnates. Töö pidi kiitma tegijat.

PIANISTIKS SÜNNITAKSE VEEBRUARI LÕPUS

...ja O. Rootsist aastail 1934—1944

Olav Roots oli muidugi üks meie tippdirigente, kuid ta oli tuntud ja hinnatud ka pianistina. Nii kuulsin ma Heino Elleri rääkimas Olav Rootsist ikka kui sügavaandelisest ja tõsisest klaverimängijast, vähem dirigendist ja hoopiski mitte kui heliloojast. Võib-olla oli see vaatenurk tingitud asjaolust, et Olav Roots lõpetas Tartu Kõrgema Muusikakooli kolmekümnendate aastate alguses (kompositsiooni Heino Elleri ja klaveri Adelheid Hippuse juhendamisel), dirigendina hakkas aga silma paistma kümnendi lõpuaastail ja hiljem sõja-aastail, vahetult enne lahkumist kodumaalt.

Oli kuidas oli, aga kümneid kordi olen kuulnud Heino Ellerilt, kuidas Olav Roots mängis tema Marcia funebre (hiljem ka nimetuse all "Episood revolutsioonijast") hea kontsentratsioonivõime, tunnetusliku täiuse ja orkestraalsete kõlavärvidega.

O. Roots oli sagedane külaline Ellerite Tartu kodus. Oma dirigendikõrva täpset fikseerimisvõimet ei hoidnud ta ka külas vaka all. Kunagi ühe minu järjekordse klaveritunni ajal Anna Elleriiga juhtus Olav Roots olema kõrvaltoas ja kuulis, kuidas ma mängisin Chopini g-moll Ballaadi. Pärast tundi, ühises vestlusringis, tegi Olav Roots temale omase erilise taktitundelisusega märkuse õpetaja kõrvust möödalisest tekstivea kohta, solvamata ei õpetajat ega õpilast.

Vahel võis ta väljendada end ka hoopis teisiti. Nii näiteks meenutas Juhan Kaljaspoolik Olav Rootsi reaktsiooni pärast Raveli Valsi ebaõnnestunud esitust "Estonia" kontserdisaalis. Ta pöördus orkestri poole vaid kolme sõnaga: "Ma põlgan teid!"

See oli vist 1942. aastal, kui mängisin tema juhatusel ringhäälingu stuudio-kontserdil "Estonia" Sinises saalis Mozarti klaverikontserti A-duur. Sealtki on meelde jäänud tema asjalik nõudlikkus töös orkestri ja solistidega. Teos oli vaja ette valmistada ainsa prooviga ja mängida kohe seejärel otsesaates.

Paralleelselt meenub ka selle täpse, põhjaliku ja sirgeseljalise muusiku-džentelmeni hoopis kodusem pale. Mul oli

võimalus viibida üsna hubastel koosviibimistel Rootside peres, kus külaliste eest hoolitses maestro võrratult sümpaatne abikaasa Karola, seltskonda dirigeeris sundimatu elegantsiga Olav Roots ise, aga seltskonna hingeaks oma muusikalise anekdootidega oli Cyrillus Kreek. Oh, kui palju südamlikku naeru mahtus neil rasketel sõja-aastatel tõsimeelsete muusikute nägudele ja küllap ka hinge, pakkudes kosutavat vaheldust argimuredele.

Ajad muutusid, 1944. aastal lahkusid kodumaalt igaveseks Olav ja Karola Roots. Hiljem saatsime võõrsile ka Olav Rootsi isa ja ema, kes otsustasid asuda elama tütre juurde Lundi Rootsis. Selgesti on veei silmade ees toimeka vanahärra tegevus konservatooriumi noodi- ja raamatukogus.

Aeg võtab oma jao ja kõik vajub vaikselt unustuse hõlma. Huvitava kombel kerkib aga ikka mälestus seik, mis oli juhtunud Olav Rootsiiga Salzburgis. Dirigeerimistarkusi omandama läinud noor Eesti muusik esitas oma proovitöö orkestriga maailmakuulsale Nikolai Malkole. Tulemus olevat olnud niivõrd heatasemeline, et Malko palus ettekannet korrata, tahtes veenduda, et tegemist polnud juhusega. Nii juustas sellest Karl Leichter, Olav Rootsi lähedane sõber ja kaasvõitleja Tartu Kõrgema Muusikakooli päevilt Heino Elleri kompositsiooniklassis.

Heljo Sepp

TAHAME TEDA ROHKEM KONTSERDIL MÄNGIMAS KUULDA

24. veebruaril tähistab oma esimest suuremat juubelit Taissia Filippova, keda tunneme kui üht isikupärasemat pianisti ja suurepärasemat klaverisaatjat-ansamblisti. Tema aastatepikkune koostöö lauljatar Leili Tammeliga on kinkinud meelde jäävaid muusika-elamusi paljudele kontserdikülalistajatele. Ka juubilari soolosesinemised — mis küll kahetsusväärset harvad — on alati köitnud kuulajaid emotsionaalsete ja uudsest vaatenurgast antud tõlgitsustega.

Taissia (ehk Taja, nagu teda enamasti hüütakse) Filippova elutee pole olnud kergete killast. Sündinud suure sõja lõpukuudel Saksamaal Spremergi linnas, jäi ta juba maimikueas vanemateta. Uue kodu leidis Taja Tallinnas, kus kasvas üles rangete, kuid hoolitsivate kasuvanemate juures. Juba varakult muusikaannet ilmutanud tüdrukukesele võimaldatud klaveri-õpingud viisid ta Tallinna Muusikakooli V. Lippuse klaveriklassi. Pärast kooli lõpetamist 1963. aastal astus Taja

Filippova Tallinna Riiklikku Konservatooriumi, kus tema õppejõududeks olid A. Klas ja A. Kuuseoks. 1968. aastal otsustas noor pianist proovida õnne Moskva Konservatooriumi sisseastumiseksamitel. Need õnnestusidki ning 1972. aastal, pärast õpinguid L. Roizmani ja B. Zemljanski juures, omandas Taja Filippova Moskvas pianistidiplomi. Seejärel töötas ta kaks aastat Tallinna Muusikakoolis klaveriõpetaja ja kontsertmeistrina. Aastal 1974 sai Taja Filippovast

MEENUTUSKILDE RUDOLF PALMIST

Olen läbi aastakümnete hoidnud alles oma nimepanekupäeval ristiisalt Rudolf Palmilt saadud nahkköites päeviku. Lapsepõlveaastaist mäletan teda kui suurekasvulist, väga tõsist ja natuke pelgu sisendavat meest, kes mind küsitles peamiselt viiuliõpingute edenemise asjus. Kasvasin suuremaks ja suuremaks kasvas ka mu huvi R. Palmi kui isiksuse ja kunstniku vastu. Oma isalt sain teada, et nii nagu tema, oli mu ristiisagi võidelnud end välja kehvast kodust Suure Muusika juurde. Nõutanud eraõpetajalt viiuldamise algteadmisi alles teismeliseeas, sattus R. Palm 1924. a. konservatooriumisse astunult õppima mitte eriti tugeva pedagoogi A. Pappmehli juurde. Kuna noormees ei pidanud mõeldavaks minna üle prof. J. Paulseni klassi — "siis poleks ju Pappmehlile jäänud ühtki head õpilast!" —, osutus hiljem hädavajalikuks viiulimängu põhialuste ümberõppimine raamatute varal ja kogunisti kolmel korral, ikka

otsides-katsetades kõige õigemast ja sobivamat meetodit. R. Palm on minu jaoks olnud selleks harukordseks erandiks, mis kinnitab reeglit: viiuliõpinguid tuleb alustada võimalikult vara ja võimalikult hea pedagoogi käe all.

Üsna hiljaegu sain Tiina Palmilt teada mõnda niusugust, mida R. Palm toona oma kolleegide eest varjul hoidis: kuidas ta kirglikult muusikasse kiindunuduna kuulas Saue mõisahoonet ääres

kraavis varjudes aknast kostvat grammofonimängu; kuidas ta endale poisikesena esimese pilli meisterdas; kuidas ta jagas presidendilt saadud preemia nende vahel, kellele omast meelest tänu võlgnes. Ka seda, kuidas ta keeldus minemast Viini end täiendama, kartes põhjustada perekonnale majanduslikke pitsitusi.

Neist juhuslikult nopitud

Loo autori parema käe liikumiskiirus on olnud tolleaegse fotoapaadi jaoks liiga suur. Teine viiuldaja taglaanil on Rudolf Palm

seikadest piisab tõdemaks R. Palmi pürgimuste suurust, enesekriitilisust ja kõrget moraalsust. Oma tõekspidamistele alati ja igas olukorras kindlaks jääda aitas R. Palmil tema tõsiuslikkus, mis aastatega ainsa süvenes ja põhjustas paraku eemaldumise meie perest, kus ta ei leidnud soovitud mõistmist ja kaasaminemist.

R. Palm õppis konservatooriumis küll mõnda aega koos minu isaga, kuid lõpetas kolm aastat varem. Juba tudengina töötas ta raadioorkestri kontsertmeistri, solisti ja ansamblistina, suviti aga juhatas — üheaegselt viiuldamisega — Haapsalu orkestrit, kus minu isagi teenis lisaraha. Palju aastaid mängisid nad raadio sümfooniaorkestris vastamisi: R. Palm I viiuli, isa II viiuli kontsertmeistrina (siis oli orkestri paigutus tänasest erinev). Nende kahe vahel, tundes mõlemapoolset heatahtlikku toetust, mängisin ma oma esimesed kontserdid orkestri saatel.

R. Palm oli väga nõudlik nii enda kui teiste suhtes, samas oma järsu otsekohesuse ja kompromissituse tõttu mitte eriti

lahe suhtleja. Karta võib, et ta väärilis kolleegidelt pigem austust kui armastust.

Mulle meeldis jälgida R. Palmi rühikat, sirgeseljalist kogu, ainult talle omast poognakäsitsemist, hoolikat valvelolekut kogu kontserdi vältel ja soliidset tõsist ilmet ka siis, kui tänuuliku dirigendi nägu oli naeru täis.

R. Palm läks pensionile kohe, kui täitis 60 aastat, kuid ei loobunud muusikast elu lõpuni. Ta töötas mitmes kirikus organistina, improviseeris aga alati nii innukalt, et kogudus väsis "oma aega" oodates ja katsus mänguhimulisest kõhtrist vabaneda. Kodus õppis R. Palm oma lõbuks Chopini etüüde ja harjutas ka orelipartiisiid — T. Palmi sõnul olid põrandalauad klaveri ees pedaalid matkimisest lausa kulunud. Kirikutes sai esineda ka viiulipaladega, aga kui tervise halvenedes polnud enam jõudu pilli löua all hoida, sidus R. Palm selle igapäevase harjutamise ajaks kaela.

Seni kuni pikkamööda kaduv nägemine lubas, luges R. Palm erialast kirjandust viies keeles. Paraku ei osanud ta sõnastiku abil õpitud keeltes rääkida.

1972. a. kirjutasin "Sirbile ja Vasarale" sarja artikleid "Mehi viiuliga". Läksin ristiisa poole sooviga kuulata ta mälestusi ja sirvida arhiivi. Oma suureks kurvastuseks ei saanud ma midagi kuulda ega vaadata, sest ülemääraste tagasihoidlikkuse tõttu pisendas R. Palm oma kontserttegevuse lausa tühiseks ning polnud kunagi pidanud vajalikuks talletada ei kavu ega arvustusi.

21. juunil 1994 oleks Rudolf Palm saanud 90-aastaseks, paraku viis surm ta meie keskel nüüd 5 aastat tagasi 1990. a. veebruaris.

INES RANNAP

Tallinna Riikliku Konservatooriumi (nüüdseks Eesti Muusikaakadeemia) üldklaveri-kateedri õppejõud. Sellel kohal töötab ta tänagi.

Oma pedagoogiametisse, nagu kõigesse, mida ette võtab, suhtub Taja Filippova tõsiselt ja entusiastlikult ning ootab sama ka õpilastelt. Eeskujuks üliõpilastele on juubilari pidev töö enda kallal, mis ei piirdu üksnes klaveriharjutamisega, vaid väljendub samuti huvis raamatute, kunsti, looduse ja üldse elu vastu. Kolleegina on Taja Filippova südamlilik ja suhtlemisaldis, alati valmis kaasa lööma kateedri üritustes.

Interpreedi- ja pedagoogitegevuse kõrval on aga veel üks, sugugi mitte vähem tähtis tahk juubilari elus — ema roll. Jäänud varakult leseks, on ta siiski suutnud inimesteks kasvatada kolm last — tütre ja kaks poega, andes neile kodusoojuse ning luues kõik võimalused vaimseks arenguks.

Neil päevil, kui Taja Filippova on jõudnud juubelisünnipäevani, soovime talle palju õnne, rõõmsat meelt ja jõudu ka edaspidiseks. Loodame teda tulevikus senisest rohkem kuulda kontserdilavalt.

Kolleegide nimel M. TOPMAN

22 Uut Eesti Rahvusraamatukogu muusikafondis Raamatud

Danish music, 1800-1850: golden age. - Copenhagen, 1994. - 25 p.: ill.

Kirchenmusikalisches Jahrbuch, 20. Jg./Hrsg. von F. X. Haberl. - Regensburg etc, 1907. - 266 S.

C. Nielsen: Biogr. - Copenhagen, 1994. - 24 S.: Ill.

Skrabans, R. Izcilie pasaules muziki Riga: apceres par muzikas sakariem 19. gadsimta. - Riga, 1993. - 164 lpp.

Zubrickas, B. Lietuvos chorų istorija. - Vilnius, 1994. - 313 p.

Toronto Eesti Meeskoor, 1970-1993. - Toronto, 1994. - 143 lk.; ill.

Noodid

Acht Posaunenquartette nach geistlichen Vokalsätzen alter Meister. - Mainz, 1980.

Alte Musizierstücke (17. und 18. Jahrhundert) für Sopran- und Altblockflöte. - Mainz, 1959.

Bläsermusik aus Renaissance und Barock für Posaunenquartett und -quintett. - Mainz, 1980.

Gulliver, S. P. Rondo quartomania: Viiulile ja klaverile. - [Tln.] Haus, K. Merry Christmas: Weihnachtslieder aus aller Welt für 2 Blockflöten Sopran-Sopran/Alt oder andere Melodieninstrumente (auch Singstimmen) und Gitarre ad libitum. - Mainz, 1977.

Hausmusik für Weihnachten: Alte und neue Weihnachtsmusik für Klavier zu 2 Händen. - Mainz, 1953.

Muusikat akordionile 1-3. / Koost. T. Kalluste. - [Tln.]

Prints, P. Ballaadid, prelüüdid, aariad, etüüdid, blues: [Kitarrile]. - [Tln.], 1994.

Reger, M. Weihnachtsstraum aus op. 17 "Aus Jugendzeit": Fantasie über "Stille Nacht, heilige Nacht" für Klavier. - Mainz, 1910.

Siimer, M. Hüüan Su poole: Laste- või poistekoorile (S. A.) klaveri saatega. - [Tln.], 1994.

Siimer, M. Sünnib Jeesus Petlemma: Jõululaul laste- või poistekoorile (S. A.) klaveri saatega. - [Tln.], 1994.

Weihnacht in aller Welt: 17 neue Arrangements: Die Supersoundserie für portable Tasteninstrumente. - Mainz, 1988.

Das Weihnachtskonzert: 27 europäische Lieder für Advent, Weihnachten und Neujahr für 2-3-stimmigen Frauen- oder Kinderchor. - Mainz, 1967.

Vihmand, M. Jõuluaeg on tulemas: Jõululaul laste- või poistekoorile (S. A.). - [Tln.], 1994.

Kompaktplaadid

Compromise Blue (ansambel). Born on the wrong side / 1994. - Fuged.

Eesti hit, 1994.

Eesti muusika 1 / Esit.: H. Lepnurm - orel, E. Franz - klaver, J. Siimon - metsosopran, B. Lukk - klaver, G. Ots - bariton, E. Kelder - klaver, V. Alumäe - viiul, H. Sepp - klaver. - Tln., 1994.

Eesti orelimuusika 2 / Esit.: A. Uibo - orel, kõlapulgad, J. Leiten - trompet, šamaanitrumm, U. Sisask - šamaanitrumm, didgeridoo, M. Metsamart - löökpillid. - S. 1., Eres, 1994.

"Ellerhein" (tütarlastekoor). Üks roosike on tõusnud / Esit.: "Ellerhein" - tütarlastekoor, dir. T.-E. Loitme. Solistid: T. Jõks, E. Tammsalu, E. Kanepi, J. Tiik. - Tln., 1994.

The Hilliard Ensemble (ansambel). Perotin / Perf. by the Hilliard Ensemble. - München, 1989.

Lääts, H. (laulja). Unustamatu. - Tallinn, 1994.

Jam: M. Mattisen, J. Tamm. - Tln., 1994.

Lihtsalt nostalgia. Eesti rocki lapsepõlv I / Esit.: ans. "Virmalised", "Mikronid", "Kogodus", "Optimistid" jt., 1994.

Utsakad (ansambel). Karmi elu sunnil. - Tln., 1994.

Weekend Guitar Trio. R. Jürjendal - guitar, el. bow, T. Leemets - guitar, M. Soo - guitar, bow guitar, electronics. - S. 1., 1994.

Nätsti

Kas jalad on ikka põhjas?

Kui EMA uue hoone ehituse jätkamine 1995. aastal oli ohus, kutsuti eelmise aasta oktoobri lõpul kokku Eesti muusikaorganisatsioonide ühendav Eesti Muusika Nõukogu. See pidi oma autoriteediga kivi liikuma panema ja seda ta ka tegi. Samas esitas nõukogu esimees prof. Leo Normet aruande tehtud tööst, räägiti paljugi nõukogu töö elavdamise vajadusest ja pidid toimuma uue juhtkonna valimised. Prof. Normet teatas, et ta oma kandidatuuri uuesti üles ei sea. Kuna läks kiireks, otsustati uuesti kokku tulla kahe nädala pärast.

Kahe kuuga pole ikka veel koguneda jõutud. Kuna EMA küsimus lahenes positiivselt, kas nüüd on võetud eeskujuna Juhan Liivi tuntud jututuse tegelase hüüatusest: "Jaak, kurat, jalad põhjas!" ja kõigest, mis sellele järgnes? Aga kui vaadelda Eesti muusikaelu tervikuna, kas siis jalad ikka on põhjas?

I. T. STÄN

1. 3. kell 18.00 Tartu Ülikooli aula — **EDUARD OJA 90. Taisto Noor, Pille Taniloo, Kadri Leivategija, Valdo Rumessen, Merle Jõgeva, Tallinna Keelpillikvartett.**

2. 3. kell 19.00 Estonia Kontserdisaal — **VÄLJA-PAISTVAID SOLISTE. ERSO, dirigent Martin Fischer-Dieskau Saksamaalt (solist orel Ines Maidre), Stravinski, Poulenc, K. Fischer-Dieskau.**

3. 3. kell 19.00 Raekoja saal, 4. 3. kell 18.00 Pärnu Raekoja saal — **Andres Mustoneni "SUUR MUUSIKAAKADEEMIA".** Mozart (sarja viimane).

3. 3. kell 18.00 Tartu Ülikooli aula, 7. 3. kell 19.00 Estonia Kontserdisaal, 25. 3. Narva linnus kell 15.00, Purtse linnus kell 19.00, 26. 3. kell 16.00 Rakvere Kauri Kool — **Peep Lassmann. MESSIAEN "LINDUDE KATALOOG" II.**

5. 3. kell 11.30 Niguliste — sopran **Helvi Raamat**, orel **Andres Uibo**. Bach, Händel, Pergolesi, Lüdigi jt.

7. 3. kell 18.00 Tartu Ülikooli Ajaloomuseum — klaver **Lilian Semper**, viiul **Mati Kärmas**.

9. 3. kell 19.00 Estonia Kontserdisaal — **WILLIAM SHAKESPEARE MUUSIKAS. ERSO, dirigent Dag Nilssen (Norra), solist (tšello) Pørg Værnes (Norra).** Johansen, Dvorak, Prokofjev.

11. 3. kell 16.00 Väravatorn — **HORTUS MUSICUS**, ansambli juht **Andres Mustonen**.

12. 3. kell 15.00 Narva linnus, 14. 3. kell 19.00 Raekoda — **Margarita Voites**.

15. 3. kell 19.00 Niguliste — 5. kontsert sarjast **"KATEDRAALI KAJA"** — **KATEDRAALIKNAD**. Orel **Ines Maidre, Jostein Aarvik**.

21. 3. kell 19.00 Mustpeade Maja Olavi saal — **KONTRASTID**. Flööt **Jaan Õun**, klaver **Nata-Ly Sakkos**. Franck, Hétu, C. PH. E. Bach, Sink jt.

23.—29. 3. — EESTI MUUSIKA PÄEVAD

23. 3. kell 19.00 Estonia Kontserdisaal — **ERSO, dirigent Ravil Martõnov (St. Peterburg), solist (tšello) David Geringas (Saksamaa).** Schumann, Tamberg (op. 92 esiettekannet), Sumera.

25. 3. kell 18.00 Tartu Ülikooli aula, 26. 3. kell 16.00 Estonia Kontserdisaal — **KREEK, REEKVIEM C-MOLL**. Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Tallinna Kammerorkester, dirigent **Tõnu Kaljuste**. 25. 3. kell 19.00 Raekoda — üks maailma nimekamaid tšelliste **David Geringas (Saksamaa)**, klaver **Tatjana Schatz**.

25. 3. kell 16.00 — Väravatorn — **HORTUS MUSICUS**, ansambli juht **Andres Mustonen**.

26. 3. kell 11.30 Niguliste — **MUUSEUMI MUUSIKATUND**. Vanamuusikaansambel **LINNAMUUSIKUD**, ansambli juht **Taivo Niitvägi**.

29. 3. kell 19.00 Mustpeade Maja Valge Saal — **TULEVIKUSILLAD III**, klaver **Lauri Väinmaa**, sissejuhatus **Maie Lilje**.

30. 3. kell 19.00 Estonia Kontserdisaal — **MAAILMA MUUSIKALISED PEALINNAD — VIIN**, **ERSO, dirigent Arvo Volmer**, solist (klaver) **Ivari Ilja**.

(FRANZ SCHUBERT)

Franz Schuberti lapsepõlve ja noorusaastate kohta on vähe andmeid. Ka täisealisena elas tagasihoidlik helilooja nii vaikselt ja avalikkuse eest varjatult, et alles pärast tema surma said viinlased aimu endi kõrval 31 aastat tegutsenud helilooja geniaalsusest.

Sündinud 30. I 1797. a. Viini eeslinnas Lichtentalis, ei lahkunud Schubert sellest linnast rohkemaks kui kolmeks lühivisiidiks Põhja-Austriasse. Isa — samuti Franz Schubert — oli päritolult talupoeg, kuid, saanud korraliku hariduse, töötas Lichtentali kirikukoolis õpetajana. Lukksepa tütrena sündinud Elisabeth Vietzist sai töökas ja virk pereema, kelle paljudest lastest jäi ellu vaid viis. Muide, kõik Franz Schuberti õed-vennad ja ka isa elasid temast kauem.

Kodus valitses muusikalembene õhkkond: kaks vanemat venda ja isa olid taidlusmuusikud, neil oli oma kodune ansambel. Väikelele Franzile õpetati viiuli- ja klaverimängu, kirikukoori juht Michael Holzer aga tutvustas poissi heliloomingu alustega ning andis orelile ja klaveritunde. Selleaegse arusaama järgi üsna vanamoeline patriarhaalne muusikaline haridus oli muidugi kaugel professionaalsest. Virtuoose klaverimängu oskuse puudumise tõttu pelgas Schubert terve elu jooksul kontserdilavale minekut. Range kooli vajaka jäämine aheldas heliloojat sedavõrd, et ta otsustas veel viimasel eluaastal võtta kontrapunktitunde! Aga vastukaaluks võimaldas rutiini, pedantsuse ja võõra surve puudumine tal leida intuiitiivselt oma suund ja stiil, mida iseloomustas eeskätt siiras avalus, väljendusvabadus, maitsepuhtus ja tõsidus.

1808. a. alates õppis Franz Kuninglikus Õukonnakonviktil, kus pandi suurt rõhku muusikalisele kasvatusle. Franz võeti ühtlasi ka õukonna koorilauljaks ja õpilasorkestri viiuldajaks. Schuberti heliloojaande formeerumises omasid konviktil veedetud aastad kahtlemata määravat tähendust: see oli otsekuu akna avamine muusika suurde maailma. Tähtsat rolli mängis orkestrijuht tšehh Wenzel Ruzicka, küllalt keskpärane muusik, kes tunnistas õige pea, et ei oska Franzile enam midagi õpetada, kuid, armununa oma kodumaa rahvamuusikasse, sisendas ta poisisse armastust rahvalaulude ja -tantsude vastu.

13-aastase Schuberti kompositsioonilased katsetused — fantaasia 4käele ja mitu laulu — kuulusid akadeemilises ringkonnas veel “seadusamatata” olustikužanrisse. Muide, kuigi Schubertit peeti A. Salieri õpilaseks, halvustas too lõputult Schuberti kiindumust laulužanrisse kui “tühisesse asjakesse”.

Silmas pidades Franz Schuberti väikest kasvu, lühinägelikkust ja häbelikku loomust, on raske mõista, millest ammutas ta mehisust seista vastu auahne isa tahtele teha pojast oma ametijärglane. Vana Schubert mõistis, et poliitiliselt mahajäänud Austrias ootas muusikut alandav ja raske, täielikult võimukate vürstide almustest sõltuv elu. Ent Schubert oli nii jäägitult kiindunud

Moritz von Schwindti joonistused Fr. Schubertist: koos kammerlaulja Michael Vogtiga musitseerimas; sõpradega Grinzigis lõogastumas.

muusikasse, et suutis töötada abiõpetajana isa koolis vaid kolm piinarikast aastat. Nukker ühetaolisus töö- vahel tuli tunde anda pühapäevitigi - ja rusuvad kodused tingimused läksid nii teravasse vastuollu Schuberti pulbitsevalt särava sisemaailmaga, et ta loobus otsustavalt oma elu ainsast kindlast sissetulekut võimaldanud ametist. Muusikaga ei õnnestunud Schubertil aga iial nii palju teenida, et ta pääsenuks hulkurielust ja võinuks endale üürida kasvõi toakesegi. Aastaid elas helilooja heade sõprade juures ja nende armust. Sõbrad olid poissmeheks jäänud Schuberti ainsad seltsilised, neis leidis ta oma kompositsioonide heatahtlikke kuulajaid ja oma uute helindite kirjutamisele innustajaid.

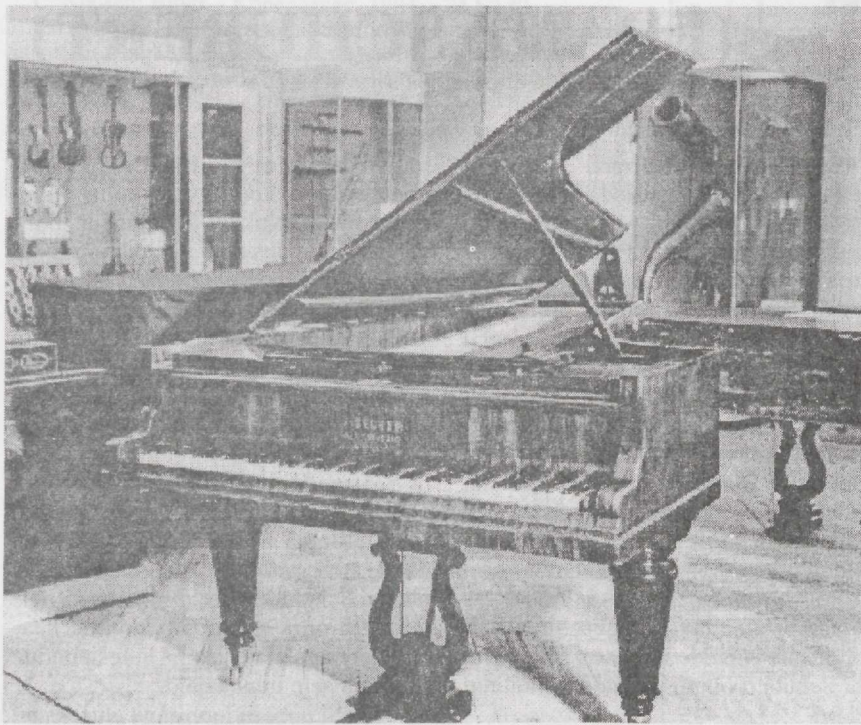
Franz Schuberti loomingu aluseks oli Viini ja saksa rahvamuusika, mida ta õppis tundma tänavamuusikutelt Viini restoranides, kõrtsides, tantsusaalides - neid mööda lonkis ta vahel päevade viisi, näljakustutajajaks taskus tükk leiba ja vorst. Hilisööl kojujõudnuna asus Schubert otsekohe kirja panema kuulnud meloodiaid ja võis nii, puhkust vajamata, töötada järgmise öhtuni. Talle oli täiesti jõukohane kirjutada ühe hommikupoolikuga kuus laulu või panna nädalaga paberile 4-osaline kvartett. Kuidas muidu oleks F. Schubert jõudnudki oma lühikese, mureliku ja vaele elu jooksul luua umbes 1500 teost, mille järjepanu ärakuulamiseks läheks vaja 30 päeva.

(Järgneb)

NIMEKAIM PAHANDAS

Franz Schuberti eluajal tegeles heliloominguga ka tema Dresdenis elav nimekaim. Kolleeg soovitas tema kvintetti avaldada samal kirjastusel “Breitkopf und Härtel”, mis andis välja Viini Schuberti töid. Sugenes kirjavahetus. Üks näide sellest, Dresdeni Franz Schuberti läkitusest kirjastusele: “Pean Teile veel teatama, et sain Teilt minule adresseeritud kirja, milles Teile saadate mulle Goethe luuletusele “Erlkönig” komponeeritud muusika käsikirja, milline olevat minu töö. Olen väga üllatunud ja pean Teile teatama, et ma pole sellist kantaati kunagi komponeerinud; kuni pole selgunud, kes on minu nime kurjasti tarvitanud, jätan käsikirja enda kätte.”

TALLINNAS ON KLAVER, MILLEL MÄNGIS FERENC LISZT

Selline klaver on tõepoolest olemas, ta asub Teatri- ja Muusikamuseumis, Müürivahe 12. Pill kuulub muuseumi püsiekspositsiooni 1975. aastast, kui eesti muusikateaduse nestor Karl Leichter ta muuseumile üle andis.

Puuraamiga kontsert-tiibklaver "J. BECKER" on valmistatud Peterburis 1840. aastal. Kõlalaud on tal kuusepuust, korpus kaetud tumepruuni väärispuiduga, põhiliselt palisandriga. Valgeid klaveriklahve katab elevantiluu, mustad klahvid on valmistatud mustast puust. Pedaalid on ka puust.

On põhjust arvata, et selle klaveril mängis 1842. a. Venemaal kontserdireisil viibiv kuulsa ungari pianist ja helilooja FERENC LISZT (1811+1886), kes esines selle reisi ajal ka Eestis, Tartu Ülikooli aulas. Tiheda kontserdigraafiku kõrval mängis Liszt mitme Peterburis resideeriva Baltimaade saksa aadelkonna esindaja salongis, millest ühes asus kõnesolev nr. 3156 kandev instrument.

Karl Leichter kirjutab 19. septembril 1975. aastal pilli muuseumile üleandmise saatekirjas: "Klaveri kõige kõrgema "la" väikese haamri servale on pliatsiga graveeritud: 18 ^{5/12} 40. Sellega märgiti ära mehaniigi (mehhanismi — A. P.). Kõlalauda vasakul serval on kirjutatud nihi, millega tutvumisel selgus suur sarnasus Liszti allkirjaga. Autogrammi järel seisab aastaarvu kaks viimast numbrit 42. (Liszt märkis sageli aastat kahe viimase numbriga). Klaveri omandas aastail 1918-20 minu õemes Virumaal Pada vallas elavalt Samma mõisa omanikult parun Stael-Holsteinilt. Kuna Liszt mängis 1842. aastal Peterburis ka Holstein-Oldenburgi printsi ja krahv Benckendorffi juures ning Stael-Holsteini perekonnal olid nende perekondadega sugulussidemed, võis klaver, millel Liszt mängis, sattuda Samma mõisniku omanduseks..."

Kõik eeltoodu teeb arvestatavaks väite, et TMM-is asuval kontsertklaveril "J. BECKER" on soeerinud F. Liszt ja mängu lõpul visandanud (levinud kombe kohaselt) lennuka liigutusega autogrammi klaveri kõlalaualale.

ALO PÖLDMÄE

**Tellige "Muusikalehte": II kvartaliks 15 kr.;
II-III kvartaliks 26 kr., aasta lõpuni 35 kr..**

OFELIA TUISK —

šaržist

Algus "ML" nr. 17/18 (1994)

Tuudus, Vihik

VABANDUS

Jaauariku "Muusikalehes" on toimetuse süül jäänud osundamata loo "Mälestusi emast" (lk. 18-20) autor **Aime Tampere**.

Ka aotor palub vabandada: Ta on "Paul Tammeveski" asemel kogemta kirjutanud "Joh. Tamverk" (20.lk., 6. rida ülalt).

Pika Jala Muusikaäri

Kauplus „DO-RE-MI“

Meilt saadaval:

*noodid,
heliplaadid,
muusikariistad ja
pillide tagavaraosad.*

Võtame vastu tellimusi:

*nootidele,
muusikakirjandusele,
heliplaatidele ja
pillidele
kataloogi alusel.*

Ostame:

*tarvitatud noote ja
muusikakirjandust.*

**Nunne tn. 1, EE0001 TALLINN
tel/fax (22) 440 480**

Muusikaleht

Peatoimetaja: Mart Vainu. Väljaandja AS "BALBI" Tallinn 34 (EE0034) pk 996. Teisipäeval ja neljapäeval 14.30—16.00 tel. 52 51 24. Honorari saab kätte Tallinn, Narva mnt. 5 II k., tuba 2 (tel. 43 77 33 või 43 77 51).

570